

Sámi Árvvut (saamelaiset arvot) on riippumaton saamelainen yhdistys, jonka toimintaa ohjaavat saamelaiset arvot. Yhdistyksen tarkoituksena on ylläpitää, tukea ja edistää saamelaisten perinteistä tietoa, saamelaisten yhteisöllisyyttä, perinteisiä saamelaisia elinkeinoja, saamelaisia arvoja ja oikeuksia kaikessa kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa, mikä liittyy saamelaisiin.

Yhdistyksen tehtävien johdosta yhdistys on päättänyt antaa oheisen kannanoton ja esitykset jatkotoimenpiteiksi.

ASIA: Kannanotto pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta

1. Sopimuksen merkitys

Saamelaisyhteisö on odottanut pohjoismaista saamelaissopimusta pitkään ja sen oletettiin aloittavan uuden ajan valtioiden ja saamelaisten välisissä suhteissa. Saamelaiskäräjien ja valtioiden neuvotteluma, parafoitu, saamelaissopimus ei kuitenkaan vastaa sille asetettuja tavoitteita, toiveita eikä kehittää saamelaisten oikeusasemaa vaan paikoitellen jopa rajoittaa näitä oikeuksia. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen yksi keskeinen tarkoitus oli oikeuksien harmonisointi ja säätelyn yhdenmukaistaminen ja tämä tavoite on otettu parafoidusta sopimuksesta pois, mikä on hyvin valitettavaa. Ilmastonmuutoksen ja saamen kansan pienen koon johdosta oikeussääntöjen harmonisointi ja elinkeinoja ja kulttuureja koskevan lainsäädännön kehittäminen ja yhdenmukaistaminen olisi hyvin tärkeä tavoite.

Sopimus on yleisluonteeltaan julistuksenomainen, koska suuri osa velvoitteista on ehdollisia, eli valtioiden tulisi edistää, kehittää tai tukea mahdollisuuksien mukaan tai kansallisen lainsäädännön asettamissa rajoissa saamelaisten oikeuksia, mutta kunnianhimo ja tavoitteellisuus puuttuvat sopimuksesta täysin ja sopimuksen toimeenpanon resursointi, ohjaavuus ja sitovuus jäävät avoimeksi. Pohjoismaisen saamelaissopimus poikkeaa alkuperäiskansajulistuksesta siten, että se ei ole lainkaan tavoitteellinen, vaan nykytilaan ja nykyisiin oikeuksiin painottuva ja tulevia oikeuksia rajoittava. Sopimuksen preambulassa, esipuheessa, sopimuksen luonne tulee hyvin selväksi, koska sen mukaan **sopimus turvaa mutta ei muuta luotuja oikeuksia saamelaisalueilla**. Mihin saamelaiset tarvitsevat tällaista sopimusta, joka ei kehitä nykyistä oikeusasemaa? Ainoat kohdat, joissa on havaittavissa ”kehittämistä nykytilaan” perustuvat muihin sopimuksiin ja liittyvät kulttuuriin, eli velvoitteet biodiversiteettisopimuksesta, aineettoman kulttuuriperinnön ja kulttuuri-ilmauksien suojelusopimuksesta. Pohjoismaiselta saamelaissopimuksen toimeenpanon valvonnalta puuttuu riippumaton valvontaelin, kuten ihmisoikeussopimuksissa on, ja käytännössä sopimuksen toimeenpanon valvonta jää valtioille ja saamelaiskäräjille.

Mikäli sopimus hyväksytään kunkin maan saamelaiskäräjillä, se tarkoittaa käytännössä saamelaisten tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen antamista valtioille, ja sopimuksella on hyvin laaja vaikutus. Se vaikuttaisi Norjassa ILO 169-sopimuksen soveltamiseen ja toimeenpanoon ja mahdollisesti loisi valtioille keinoja rajoittaa ILO 169-sopimuksen takaamia oikeuksia. Esimerkiksi Finn-

Sámi Árvvut – sámiid iežaset sorjjasmeahtun searvi

Searvvi ulbmilin lea doalahit, doarjut ja ovddidit sámiid árbevirolaš dieđu, sámiid searvvušvuoda, árbevirolaš sámi ealáhusaid, sámiid árvvuid ja vuoigatvuodaid.

Sámi Árvvut – saamelaisten oma riippumaton yhdistys

Yhdistyksen tarkoituksena on ylläpitää, tukea ja edistää saamelaisten perinteistä tietoa, saamelaisten yhteisöllisyyttä, perinteisiä saamelaisia elinkeinoja, saamelaisia arvoja ja oikeuksia.

www.samiarvvut.org

samiarvvut@gmail.com

www.facebook.com/samiarvvut

markin alueen ulkopuolella asuville saamelaisille, jotka ovat ilman vahvistettuja maa- ja vesioikeuksia, pohjoismainen saamelaissopimus voi estää maa- ja vesioikeuksien kehittymisen. Suomessa ja Ruotsissa pohjoismainen saamelaissopimus olisi perustana, mikäli valtiot tulisivat ratifioimaan ILO 169-sopimuksen. ILO 169-sopimuksen artiklan 34 mukaan sopimusta sovelletaan kunkin maan olosuhteisiin. Valtiot todennäköisesti viittaisivat pohjoismaiseen saamelaissopimukseen tässä yhteydessä ja ILO 169-sopimuksen ratifiointi ei täten toisi saamelaisille käytännössä mitään lisäoikeuksia Ruotsissa ja Suomessa. Ratkaisevaa ILO 169-sopimuksen toimeenpanon kannalta on se, että toimilla on valtion ja alkuperäiskansan hyväksyntä. ILO 169-sopimus lähtee siitä, että sopimuksen ratifioinnin edellyttämissä muutoksissa ratkaisevaa ovat alkuperäiskansan omat pyrkimykset ja näkemys. Pohjoismaista saamelaissopimusta tulkittaisiin valtioiden näkökulmasta siten, että sopimus kuvaa saamelaisten näkemyksiä ja pyrkimyksiä. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen alkuperäisten tavoitteiden mukaista ei ole, että alkuperäiskansaa painostetaan hyväksymään valtion etuja ja tarpeita tukeva ratkaisu, joka estää saamelaisia hakemasta parasta mahdollista suojaa omalle kulttuurilleen.

Mikäli Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjät hyväksyisivät sopimuksen, niin se on tietoon perustuva ennakkosuostumus ja osoittaa tahtotilan, millaisen tulevaisuuden kolmen maan saamelaiskäräjät haluavat saamelaisille. Tietoon perustuva ennakkosuostumus on kansainvälisessä alkuperäiskansaoikeudessa hyvin merkittävä, ja esimerkiksi alkuperäiskansajulistus pyrkii siihen, että merkittävät hallinnolliset ja lainsäädännölliset muutokset, jotka vaikuttavat alkuperäiskansoihin, tulevat aina perustua tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen. Mikäli sopimus hyväksytään saamelaiskäräjillä, se tulee vaikuttamaan kaikkien keskeisten kansainvälisten ihmisoikeussopimusten tulkintakäytäntöön sekä tulevien sopimusten mahdolliseen ratifiointiin, kuten ILO 169-sopimuksen ratifiointiin ja myös alkuperäiskansajulistuksen toimeenpanoon kyseisissä valtioissa. Sopimuksen hyväksyminen, joka rajoittaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja oikeutta omaan identiteettiin ja kulttuuriin vie tulevilta saamelaissukupolvilta mahdollisuuden hakea parempia oikeuksia ja pitkällä tähtäimellä assimiloisi saamelaiskäräjät ja johtaisi saamelaisuuden rajautumiseen kielelliseksi oikeudeksi.

Parafoitu sopimus kuvastaa ennen kaikkea valtiokeskeistä lähestymistapaa, jossa saamelaisten oikeudet yhä edelleen alistetaan valtapolitiikan ja valtiojohtoisen määräysvallan alaiseksi ilman että saamelaisille annettaisiin edes yhdessä asiassa – oman kansan määrittämisessä eli saamelaisen määrittämisessä - päätösvaltaa. Sopimus rajoittaa saamelaisten oikeutta päättää omasta identiteetistään. Saamelaissopimus on luonteeltaan oikeuksia rajoittava ja valtiokoneistokeskeinen sopimus, joka jatkaa luonteeltaan kolonialistista perintöä ja valtion holhoavaa otetta saamelaisista. Sopimukseen on otettu myös saamelaiskulttuurin kannalta kielteisiä ja saamelaiskulttuurille vieraita piirteitä kuten saamelaiskulttuurin määrittämistä valtakulttuurin tarpeita varten esimerkiksi matkailupalvelujen tarpeita varten.

Sopimusta on luonnehdittu niin valtioiden lähtökohdasta kuin saamelaiskäräjien neuvottelijoiden toimesta kompromissiksi. Ottaen huomioon neuvottelujen pohjana olleen sopimusluonnoksen ja kansainvälisoikeudellisen kehityksen, sopimusta ei voi pitää saamelaisten kannalta kompromissina vaan päinvastoin saamelaisten oikeuksia heikentävänä sopimuksena, joka liittyy Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjät yhä tiukempaan valtiolliseen ohjaukseen.

Parafoitu sopimusteksti on tuotu julkisuuteen kiireellä, ilman että saamelaistahoilla olisi ollut mahdollisuus lausua esityksestä kertaakaan, yli viiden vuoden pituisen neuvottelukierroksen aikana. Sopimustekstin yhteydessä ei ole ilmeisesti tehty vaikutustenarviointia eikä neuvotteluista olla julkaissessa mietintöä eikä loppuraporttia, jossa kuvattaisiin miksi tietyt artiklat oli otettu esitykseen, miksi keskeisiä artikloja oli muutettu ja miksi artikloja oli otettu pois ja ovatko neuvottelijat arvioi-

neet lainkaan esityksen suhdetta kansainvälisiin velvoitteisiin. Tällaisenaan sopimusteksti on hyvin irrallinen ja muistuttaa todellisuudessa hyvin vähän neuvottelujen pohjana olevaa luonnosta, jonka tukena oli kuvaus mm. kansainvälisistä velvoitteista. Arvoitukseksi myös jää, ovatko neuvottelijat huomioineet tai pohtineet sopimusluonnoksen suhdetta Euroopan unioniin, ilmastonmuutokseen, arktisen alueen resurssien hyödyntämiseen, luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen, saamelaiden poismuuttoon ja haasteisiin ylläpitää saamen kieltä ja kulttuuria globalisoituvassa, talouden hallitsemassa, maailmassa. Parafoituun pohjoismaiseen saamelaisopimuksen ei ole myöskään otettu saamelaiskulttuurin heikentämiskieltoa, vaikka se tukisi mm. Kp-sopimuksen toimeenpanoa ja on otettu osaksi mm. suomalaista lainsäädäntöä.

2. Sopimuksen soveltamisala ja saamelaisen määritelmä

Suuri epäkohta ja haaste on saamelaismääritelmä, joka on erilainen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Se on valtioiden luoma ongelma ja kunkin maan saamelaismääritelmä kuvastaa kunkin valtion olosuhteita ja politiikkaa. Saamelaismääritelmät on aikoinaan laadittu erilaisessa poliittisessa ympäristössä kuin nykyisin, tilanteessa, jossa saamelaiset olivat alistettu, alempiarvoinen ja katoamishuhan alla oleva kansa. Suomessa määritelmän historia oli toisaalta luonteeltaan poikkeava, koska määritelmää laajennettiin viranomaismerkintäperusteiseksi ns. lappalaismerkinnällä, jolla kertoi harjoitetusta elinkeinomuodosta. Saamelaismääritelmä on sidottu kieleen ja polveutumiseen. Saamelaismääritelmän tärkein tehtävä on turvata saamelaiskulttuurin ja saamen kansan tulevaisuutta ja painottua täten tulevaisuuteen – eli miten parhaiten turvataan elävä saamelaiskulttuuri. Saamelaismääritelmäkeskustelussa ja pohjoismaisessa saamelaisopimuksessa määritelmä painottuu menneisyyteen ja on luonteeltaan hyvin viranomaislähtöinen. Määritelmä laventaisi saamelaismääritelmää Ruotsissa heikentäen Ruotsin saamelaisten oikeuksia. Myös Suomessa polveutumisen ulottaminen neljänteen polveen lisää saamelaisten määrää ja vaikeaa todistustaakkaa: esimerkiksi mikäli 90-vuotias hakeutuisi nyt saamelaiskäräjien vaaliluetteloon neljännen polven polveutumisella, todistustaakka isoisovanhempien kotikielestä ulottuu 1800-luvun puoliväliin ja jopa kauemmaksi hämärtäen niin kielen ja kulttuurin yhteyttä.

Pohjoismaisessa saamelaisopimuksessa on saamelaismääritelmä ratkaistu siten, että sopimus kokonaisuudessaan koskee saamelaisia, mutta käytännössä saamelaisuutta ei määritetä, mutta määritetään vain, kenellä on oikeus äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa. Sopimuksen soveltamisala täten hämärtyy – eli sopimusta voidaan soveltaa hyvinkin laajasti valtion katsontakannassa ja laajentaa koskemaan sopimusta laajemmin koskemaan myös henkilöitä ja yhteisöjä, joita saamelaiset eivät pidä saamelaisina. Sopimus luo erilaisia valtiollisesti määritettyjä ”saamelais”ryhmiä ja saamelaisuuden määrittely juridisesti ja poliittisesti tulee yhä vaikeammaksi. Saamelaisuutta ei määritetä selkeästi, ja tulkintakäytännössä saamelaisiksi voidaan lukea myös henkilöitä, jotka eivät täytä saamelaismääritelmän kriteerejä. Tämä vaarantaa saamelaisten itsemäärittämisoikeuden ja identiteetin ja johtaa tilanteeseen, jossa alkuperäiskansaoikeuksia voidaan ulottaa koskemaan henkilöihin, jotka eivät ole saamelaisen kulttuurisen tavan mukaisesti saamelaisia, mutta valtio haluaa lukea heidät saamelaisiksi valtopoliittisista tai muista syistä.

Pohjoismaisen saamelaisopimuksen määritelmä saamelaisuudesta jäisi todennäköisesti hyvin pysyväksi. Sen muuttaminen myöhemmin olisi todella vaikeaa, koska laajennetulla saamelaismääritelmällä olisi vaikutus saamelaiskäräjien kokoonpanoon ja politiikkaan eikä nykyinen lainsäädäntö mahdollista, että saamelaiskäräjien vaaliluettelosta poistettaisiin henkilöitä, mikäli heidät on laillisesti sinne otettu kulloisenkin saamelaismääritelmän ja korkeimman hallinto-oikeuden tulkintakäytännön mukaisesti. Sopimuksen preambulan, esipuheen, antama liikkumavara ja toisaalta se seikka, että sopimuksessa ei säädetä valituskysymyksistä, tarkoittaa sitä, että kukin valtio voi kansallisen

lainsäädäntönsä puitteissa säätää sopimuksen estämättä siitä, kuka viime kädessä päättää ja kenellä on äänioikeus saamelaiskäräjävaaleissa. Tämä tarkoittaisi sitä, että viime kädessä päätösvalta olisi valtiollisilla elimillä kuten Suomessa korkeimmalla hallinto-oikeudella.

Sopimuksella ei ole saamelaisille mitään todellista hyötyä, koska se ei pysty vastaamaan saamelais-ten kokemaan suurimpaan haasteeseen – eli miten saamelaisuus ja saamelainen identiteetti voi säilyä. Sen tulisi olla sopimuksen perimmäinen lähtökohta ja itse asiassa asia on hyvin yksinkertainen. Jotta saamelaiset voivat säilyä etnisenä ryhmänä ja alkuperäiskansana, saamelaisuuden tulee olla selkeästi rajattu ja määritelmän tulee vastata saamelaisyhteisön sisäistä näkemystä ja sopimuksen tulee rakentua saamelaisuuden määritelmän ympärille siten, että se parhaalla mahdollisella tavalla tukee saamelaiskulttuurin ja saamen kansan säilymistä omana etnisenä ja kulttuurisena ryhmänä käsittäen sekä saamen kielen, perinteet, elinkeinot ja kulttuuri-ilmaukset. Lähtökohtana tulee olla, että saamelaiset voivat päättää itse omasta kehityksestään ja etsiä keinoja säilyttää kulttuurinsa muuttuvassa maailmassa. Nyt sopimus on luonteeltaan päinvastainen, antaen valtioille yhä enemmän ohjausvaltaa saamelaisiin nähden.

Sopimus antaa valtioille hyvin suurta liikkumavaraa, esimerkiksi esipuheen teksti mahdollistaa saamelaismääritelmän laajentamisen jo laajennetusta pohjoismaisen saamelaissopimuksen määritelmästä. Sopimuksen toimeenpanon kannalta saamelaiskäräjillä on kaikissa valtioissa keskeinen rooli. Laajennettu määritelmä saamelaiskäräjien vaaliluettelosta mahdollistaa saamelaiskäräjien kokoonpanon muuttumisen siten, että saamelaisia edustaa henkilöt, joita saamelaisyhteisö ei pidä saamelaisina ja tällä on myös hyvin merkittävä vaikutus saamelaiskäräjien poliittiseen linjaan, toimintaan ja legitimeettiin sekä myös pohjoismaisen saamelaissopimuksen soveltamiseen. Saamelaiskäräjien vaalissa äänioikeutetun henkilön laajalla määritelmällä on hyvin kauaskantoisia vaikutuksia ja siten saamelaiset voidaan hyvin tehokkaasti assimiloida. Suomessa olisi hyvin todennäköinen skenaario, että saamelaismääritelmä ulottuisi sekä neljänteen polveen täydennettynä vielä nykyisellä lappalaiskriteerillä. Sopimuksen saamelaismääritelmä laventaisi saamelaismääritelmää Ruotsissa huomattavasti. Lähtökohta siitä, että yhteinen saamelaismääritelmä heikentää esimerkiksi Ruotsin saamelaisten oikeuksia on kestävä.

Valtiot pelaavat nollasummapeliä, jossa näennäisen yhteisen hyvän nimissä heikennetään nykyisiä oikeuksia. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen määritelmä saamelaisesta äänioikeutetusta tuo käytännössä ristiriitoja saamelaisten ja valtion määrittämien saamelaisten välille luoden mielikuvaa riitelevistä saamelaisista.

3. Itsemääräämisoikeus

Suuri ongelma on itseasiassa sopimuksen määritelmä itsemääräämisoikeudesta, joka rajataan oikeuksiin neuvotella ja antaa lausuntoja. Säännös itsemääräämisoikeuden toteutumisesta neuvotteluina on ristiriidassa mm. ILO 169-sopimuksen kanssa. Neuvottelut eivät voi toteuttaa itsemääräämisoikeutta, koska neuvottelut eivät sisällä mahdollisuutta itsenäiseen päätöksentekoon. Kun artiklaa tulkitaan yhdessä preambulan, esipuheen, sekä määritelmän äänioikeutetusta saamelaiskäräjävaaleissa kanssa, itsemääräämisoikeus on vielä rajoitetumpi, koska saamelaismääritelmää ei lueta saamelaisten sisäiseksi asiaksi, vaan valtion ohjausvaltaan kuuluvaksi. Kansainvälisessä oikeudessa itsemääräämisoikeus tarkoittaa oikeutta päättää omasta identiteetistään, kehityksestään ja kulttuuristaan. Näitä ei valitettavasti tällä sopimuksella turvata eikä kehitetä. Saamelaisia loukkaavaa on, että sopimuksessa rinnastetaan itsemääräämisoikeus saamelaiskäräjien oikeuteen itsenäisesti päättää siitä mistä antavat lausuntojaan. Kuka tai mikä organisaatio tahansa saa antaa lausuntoja ja lausunnonanto-oikeus ei ole viranomaisoikeus tai oikeus osallistua päätöksentekoon. Sopimuksessa itse-

määräämisoikeus rajataan myöskin määritelmällä saamelaiskäräjien äänestysluettelossa äänioikeutetulla henkilön määritelmällä ja saamelaiskäräjien toimivaltojen määritellyllä ja saamelaisten todellinen itsemääräämisoikeus täten puuttuu ja on riippuvainen valtion rahoituksesta ja hyvästä tahdosta.

Pohjoismaisessa saamelaissopimustekstissä saamelaiset todetaan alkuperäiskansaksi, mutta samanaikaisesti rajataan alkuperäiskansaoikeuksien sisältöä koskemaan käytännössä vain kulttuuria, kieltä ja yhteiskuntaelämää jättäen alkuperäiskansaoikeuksien ulkopuolelle todellisuudessa maa-, vesi- ja elinkeino-oikeus. Sopimus alistaa saamelaisten itsemääräämisoikeuden kansallisen lainsäädännön antamiin oikeuksiin.

4. Saamelaiskäräjien rooli

Kunkin saamelaiskäräjien tulisi tehdä vaikutustenarviointi oman maan ja saamelaisten olosuhteisiin ja sitten saamelaisten parlamentaarinen neuvoston (SPR) tulisi tehdä näiden pohjalta yhteinen arviointi saamelaisten oikeuksiin. Lopputuloksen perusteella ja julkisuudessa esillä olleiden tietojen perusteella kunkin maan saamelaiskäräjät on tarkastellut asiaa vain oman tilanteen suhteen, eikä riittävää yhteistyötä ole ollut kolmen maan saamelaiskäräjien kesken. Prosessi on myös osoittanut sen, että saamelaiskäräjät ovat luovuttaneet valtaansa neuvottelijoille ja saamelainen kulttuuri-itsehallinto ei ole toteutunut neuvotteluprosessissa.

Sámi árvvut esittää, että saamelaiskäräjien tavoitteet ja esitykset neuvotteluissa tuotaisiin esille avoimesti, jotta oikea kuva sopimuksen valmistelusta ja saamelaiskäräjien roolista tulee esille ja saamelaisyhteisö saa tietää mitä esityksiä saamelaiskäräjät on esittänyt ja miten ne ovat toteutuneet.

5. Sámi Árvvut -yhdistyksen kanta ja esitykset jatkotoimenpiteiksi

Sámi Árvvut -yhdistyksen vuosikokouksen näkemyksen mukaan pohjoismainen saamelaissopimus ei täytä sille asetettuja tavoitteita eikä turvaa saamelaiskulttuurin säilymistä ja kehittymistä, vaan ratifiointi voi jopa heikentää saamelaisten oikeusasemaa ja saamelaisten mahdollisuutta säilyttää oma identiteettinsä ja saamelaisuus omana etnisenä ryhmänä globalisoituvassa maailmassa. Yhdistys pitää hyvin valitettavana, että pohjoismainen saamelaissopimus on kunnianhimon ja saamelaisyhteisön sivuuttava valtiokeskeinen sopimus. Yhdistyksen näkemyksen mukaan pohjoismainen saamelaissopimus on hylättävä tai vaihtoehtoisesti aloitettava neuvottelut uudelleen saamelaisyhteisöjä kuulleena ja avoimesti ja vuorovaikutteisesti.

Sámi Árvvut ry. esittää, että Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjät kuulevat saamelaisyhteisöjä ja laatisivat huolellisen vaikutustenarvioinnin sopimuksen vaikutuksista 1) kunkin maan saamelaisiin ja 2) laativat yhdessä saamelaisessa parlamentaarisessa neuvoston arvion yhteisvaikutuksista saamelaisiin kansana neljän valtion alueella ja tiedottaisivat työstään avoimesti saamelaisyhteisölle ja kansainvälisille ihmisoikeuselimille. On tärkeää, että saamelaiset instituutiot toimivat asiassa huolellisesti ja vuorovaikutteisesti, jotta asia voidaan ratkaista parhaaseen tietoon pohjautuen saamelaiskulttuurin arvojen ja tarpeiden mukaisesti ja toisaalta osoittaa valtioille, että tekevät ratkaisunsa parhaaseen tietoon pohjautuen saamelaisyhteisön arvojen ja tarpeiden mukaisesti. Suomen kansan tulevaisuudelle ja yhtenäisyydelle kaikkein huonoin ja vahingollisin tilanne olisi se, että eri valtioiden saamelaiskäräjät linjaisivat sopimuksen ratifioinnista eri tavoin. Saamelaiskäräjien tulee löytää yhdessä yhteinen tahtotila ja näkemys, joka perustuu parhaaseen mahdolliseen tietoon. Pohjoismainen saamelaissopimus ei saa johtaa vastakkainasetteluun eri valtioiden saamelaiskäräjien välillä eikä saamen kansan eriytymiseen. Kunkin maan saamelaiskäräjien tulisi täten pys-

tyä arvioimaan sopimusta ja sen vaikutusta myös muiden valtioiden saamelaisiin ja saamelaiskäräjiin.

Sámi Árvvut -yhdistys on kuitenkin realistinen ja pohjoismaisen saamelaissopimuksen avaaminen uudelleen neuvotteluille voi olla haastavaa. Saamelaisinstituutioilla olisi tärkeää olla yhteinen näkemys ja tiekartta, miten saamelaisten oikeusasemassa tulee edetä, jotta saamelaisyhteisön eriytyminen ja jakaantuminen voidaan estää. Alkuperäiskansajulistus ja sen soveltaminen saamelaiskulttuuriin ja tuleviin tarpeisiin voisi olla yksi mahdollisuus edetä saamelaisten oikeusaseman kehittämisessä. On tärkeää, että keskusteluun otetaan mukaan myös Venäjän saamelaiset ja heidän oikeusasemansa kehittäminen. Nykyinen oikeudellinen kehitys – esimerkiksi Tenon kalastuksen valtiopöytäsohjelman hyväksyminen Norjassa, vaikka Norja on ratifioinut ILO 169-sopimuksen ja saamelaisten oikeuksia kehittäneiden lainsäädäntöhankkeiden hylkääminen Suomen eduskunnassa vuonna 2015 osoittavat, että saamelaiskäräjien tulisi yhä enenevässä määrin yhdistää voimansa tehokkaasti ja vaikuttavasti. Entistä paremmalla ja institutionaalisella yhteistyöllä on mahdollista kehittää saamelaiskulttuurin suoja saamelaiskulttuurin arvoista ja tarpeista lähtien.

Jotta saamelaiset voivat säilyttää identiteettinsä yhtenä kansana olisi välttämätöntä, että saamelaista yhteistyötä hoitaisi edustuksellinen kansainvälinen saamelaiselin, jolla olisi julkisia hallintotehtäviä. Yhteinen julkisia hallintotehtäviä hoitava parlamentaarinen elin pystyisi tehokkaasti edistämään yhteispohjoismaista ajattelua ja estämään saamelaiskäräjien eriytymistä ja kansallista vastakkainasettelua eri valtioiden saamelaiskäräjien ja saamelaisten välillä. Sámi Árvvut ry. esittää, että saamelaiskäräjät priorisoivat saamen kansan yhtenäisyyttä ja aloittaisivat toimenpiteet tehokkaan yhteisen elimen perustamiselle. Se voidaan tehdä joko nykyisen SPR:n toiminnan tehostamisella tai kokonaan uuden elimen luomisella.

Kannanotosta päätti Sámi árvvut ry:n vuosikokous 25.3.2017. Kannanotto toimitetaan vain sähköisesti.

LIITE

Arvio ja vertailu pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta

Sámi Árvvut ry:n arvio pohjoismaisesta saamelais sopimuksesta

Oheinen vertailu on alustava katsaus pohjoismaisen saamelais sopimuksen suhteeseen keskeiseen lainsäädäntöön ja keskeisiin kansainvälisiin velvoitteisiin. Vertailun vasemmalla olevalla sarakkeella on neuvottelujen pohjana olleen pohjoismaisen saamelais sopimuksen luonnos, oikealla puolella parafoitu sopimus ja muissa sarakkeissa on alustava vertailu Suomen olosuhteisiin. Parafoidun sopimuksen rakenne poikkeaa luonnoksesta, mutta vertailun vuoksi olemme siirtäneet parafoidun sopimuksen neuvottelujen pohjana olleen luonnoksen artiklojen rinnalle. Vertailussa keskitytään lähinnä Suomen olosuhteisiin tilanpuutteesta johtuen.

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
	<p>Preambula/esipuhe (keskeiset)</p> <ul style="list-style-type: none"> – että sopimus ei estä valtioita myöntämästä, vähimmäisoikeuksia koskeva 2 artikla ja saamelaisten itsemääräämisoikeutta koskeva 4 artikla huomioiden, muille itseään saamelaisiksi katsoville ja saamelaiseen kulttuurin läheisen yhteyden omaaville henkilöille oikeutta tulla otetuksi saamelaiskäräjien äänestysluetteloon, – että saamelaiset – kuten muut – ovat voineet luoda sekä omistusettä käyttöoikeuksia niin henkilökohtaiselta kuin kollektiiviselta pohjalta, – että yleissopimus turvaa mutta ei muuta luotuja oikeuksia saamelaisalueilla, - että valtioilla on erityinen vastuu, saamelaisten perinnäistapoja kunnioittaen, turvata saamelaisille todellinen mahdollisuus saada kansallisen oikeusjärjestelmän kautta tunnustettua ja tuomiolla vahvistettua luodut maa- ja metsäoikeudet alueillaan, - että valtioilla on mahdollisuus varmistaa, että saamelaiset saavat osansa saamelaisalueilla 	<p>Preambulan/esipuheen teksti, joka vahvistaa nykytilanteen on erittäin merkityksellinen esimerkiksi siksi, että Tenon kalastussopimus, joka rajoittaa Tenon alueen saamelaisen perinteisiä kalastusoikeuksia ja kalastusperinteen säilymistä, on hyväksytty. Pohjoismainen saamelais sopimus ei tuo edellytyksiä sopimuksen muuttamiselle, mutta vahvistaa nykytilan ja luo edellytyksiä kalastusoikeuksien rajoittamiselle myös tulevaisuudessa.</p>	<p>Kansainvälisissä sopimuksissa yleinen preambula/esipuhe, on yleisesti julistusuonteinen ja positiivinen, jonka tarkoitus on olla vahvempi asiasisällöltään ja oikeuksiltaan kuin itse artiklakohtainen teksti. Pohjoismaisessa saamelais sopimuksessa tilanne on päinvastainen luoden tulkintakäytännön, joka rajoittaa artiklojen 13 (saamelaiskäräjien vaaliluettelo) sekä maa- ja vesioikeuksia koskevien artiklojen tulkintaa. Preambulassa/esipuheessa todetaan ristiriitaisesti ja hyvin ongelmallisesti, että sopimus ei muuttaisi olemassa olevia oikeuksia, vaikka sopimus muuttaa juuri keskeisintä saamelaisen identiteetin ja saamelaiskulttuurin tulevaisuuden kannalta keskeistä asiaa eli saamelaismäärittelyä. Toinen keskeinen heikentävä teksti sopimuksessa on itsemääräämisoikeuden rajoittaminen kansainvälisen oikeuden vastaisesti. Sopimus ei käytännössä lisää eikä paranna muilta osin saamelaisten oikeusasemaa, mutta voi vaikuttaa kielteisesti tulevaisuudessa saamelaisen oikeusaseman kehittymiseen YK:n alkuperäiskansajulistuksen ja</p>	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
	tuotettujen luonnonvarojen arvosta, ottaen huomioon vaikutus, joka luonnonvarojen tuotannolla on ollut ja on saamelaisalueilla saamelaisten elinkeinoihin, kulttuuriin ja perinteiseen elämänmuotoon		myöskin Ilo-sopimuksen mahdollisen ratifioinnin osalta (suomi ja Ruotsi) ja toimeenpanon osalta (Norja).	
I luku Saamelaisten yleiset oikeudet	1 luku Saamelaisten yleiset oikeudet			
<p>1 Sopimuksen tarkoitus</p> <p>Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa ja lujittaa saamelaisten oikeuksia siten, että he voivat säilyttää ja kehittää kieltään, kulttuuriaan, elinkeinojaan ja yhteiskuntaelämäänsä niin, että valtionrajat mahdollisimman vähän häiritsevät tätä.</p>	<p>1 Sopimuksen tarkoitus.</p> <p>Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa ja vahvistaa saamelaisten oikeudet siten, että saamelaiset voivat säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä mahdollisimman vähäisin valtionrajoista aiheutuvin estein.</p>	<p>Perustuslaki 17 §: Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</p> <p>Hallituksen esityksessä kulttuurin luetaan kuuluvaksi myös saamelaisten perinteiset elinkeinot.</p>	<p>Artikla ei tuo uusia oikeuksia vaan on yhtäläinen Suomen, Ruotsin ja Norjan nykyisten velvoitteiden kanssa. Artikla on lähinnä toteava.</p>	<p>Euroopan Neuvoston vähemmistöpuitesopimus: Sopimuksen viidennessä artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat edistämään olosuhteita, jotka ovat tarpeellisia, jotta kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä säilyttää identiteettinsä oleelliset perustekijät: heidän uskontonsa, kielensä, perinnäistapansa ja kulttuuriperintönsä. Artikla myös edellyttää valtioiden suojelevan kansallisia vähemmistöjä vastentahtoiselta sulauttamiselta. Vähemmistöpuitesopimuksen 18 artiklan 1 kappale koskee kahden- ja monenvälisen kansainvälisten sopimusten tekemistä tarvittaessa toisten valtioiden kanssa ja 2 kappale tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä rajat ylittävän yhteistyön rohkaisemiseksi. Vähemmistökieliperuskirjan 14 artiklassa on vastaavat, vähemmistökieliä koskevat yhteistyömääräykset.</p> <p>ILO 169-sopimus: 4 artikla</p> <p>1. Kyseisten kansojen jäsenten, instituutioiden, omaisuuden, työn, kulttuurin ja ympäristön suojelemiseksi on tarvittaessa ryhdyttävä erityistoimenpiteisiin.</p> <p>2. Tällaiset erityistoimenpiteet eivät saa olla näiden kansojen vapaasti ilmaisemien toiveiden vastaisia.</p> <p>3. Tällaiset erityistoimenpiteet eivät saa millään tavoin rajoittaa yleisten kansalaisoikeuksien nauttimista ilman syrjintää.</p>
<p>2 artikla Saamelaiset alkuperäiskansana</p> <p>Saamelaiset ovat alkuperäiskansa Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa.</p>	<p>3 artikla Saamelaisten oikeudet</p> <p>Saamelaiset ovat sopimusvaltioiden alkuperäiskansa. Saamelaisilla on oikeus säilyttää, harjoittaa</p>	<p>Saamelaiset on tunnustettu alkuperäiskansaksi Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Suomen perustuslaki 17 §: Saamelaisilla alkuperäiskansaksi</p>	<p>Parafoidussa tekstissä saamelaiset todetaan alkuperäiskansaksi, mutta samanaikaisesti rajataan alkuperäiskansaoikeuksien sisältöä koske-</p>	<p>KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten</p>

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
	<p>ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämänsä. Valtiot turvaavat saamelaisien oikeudet tehokkaasti ja ryhtyvät tarvittaessa erityistoimiin, jotta näiden oikeuksien käyttö olisi saamelaisille helpompaa.</p>	<p>sana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Hallituksen esityksessä kulttuurin luetaan kuuluvaksi myös saamelaisien perinteiset elinkeinot.</p>	<p>maan kulttuuria, kieltä ja yhteiskuntaelämää. Parafoidussa tekstissä toistetaan tavoitetta turvata saamelaisien oikeuksia ja erityistoimia, mutta erityistoimenpiteet jäävät valtion harkintaan ja tarkentamatta sopimuksen eri artikloissa. Artikla toistaa osittain artiklan 1 tekstin.</p>	<p>kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Artikla turvaa saamelaisien oikeuden nauttia yhdessä ryhmänsä kanssa omasta kulttuuristaan. Ihmisoikeuskomitea on KP-sopimuksen 27 artiklan tulkinnan osalta katsonut, että säännöksessä tarkoitettua kieltämistä voi olla esimerkiksi sellainen maan tai luonnonvarojen kilpailuva käyttö, joka estää alkuperäiskansojen elinkeinojen menestymisen alueella. YK:n ihmisoikeuskomitean vuonna 1994 antaman yleiskommentin nro 23 (50) mukaan sopimuksen artikla 27 edellyttää sanamuodostaan huolimatta myös positiivisia erityistoimia vähemmistöön kuuluvien kulttuuri-oikeuksien suojelemiseksi. Yleiskommentin mukaan alkuperäiskansojen kulttuurimuodon katsotaan kattavan myös niiden maan käyttöön perustuvan elämäntavan ja perinteiset elinkeinot kuten metsästyksen, kalastuksen ja poronhoidon. Kulttuurin suojeleminen edellyttää myös, että vähemmistöyhteisöjen edustajat saavat tehokkaasti osallistua heihin vaikuttavaan päätöksentekoon.</p>
<p>3 artikla Itsemääräämisoikeus Saamelaisilla on kansana itsemääräämisoikeus kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti. Niin pitkälle kuin näistä säännöistä ja määräyksistä seuraa, saamelaisilla on oikeus itse päättää taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kehityksestään ja omia tarkoituksiaan varten itse määrätä luonnonvaroistaan.</p>	<p>4 artikla Itsemääräämisoikeus Saamelaisilla on kansana itsemääräämisoikeus. Tämän oikeuden perusteella saamelaiset määräävät vapaasti poliittisen asemansa ja kehittävät vapaasti taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olojaan. Itsemääräämisoikeus toteutuu itsehallintona sisäisissä asioissa ja neuvottelujen kautta asioissa, joilla voi osoittautua olevan erityistä merkitystä saamelaisille.</p>	<p>Saamelaisien itsemääräämisoikeudesta ei ole varsinaisia säädöksiä Suomen lainsäädännössä. Saamelaisilla on Suomessa perustuslaillinen kulttuuri-itsehallinto, mutta sen ulkopuolelle on rajattu oikeus päättää omasta identiteetistään (saamelaismääritelmä) ja elinkeinoistaan. Muilta osin artiklan sisältö vastaa nykyisen saamelaiskäräjälain säädöksiä, jotka takaavat saamelaiskäräjille neuvotteluoikeuden ja oikeuden päättää sisäisistä asioistaan Suomen lainsäädännön asettamissa rajoissa.</p>	<p>Artiklan ensimmäinen kappale vahvistaa KP- ja TSS-sopimuksen velvoitteet, mutta toinen kappale on ristiriidassa kansainvälisen oikeuden ja tulkintakäytännön kanssa. Artiklan toinen kappale ja määritelmä sisäisistä asioista sekä itsemääräämisoikeuden toteutumisesta neuvotteluina on ristiriidassa mm. ILO 169-sopimuksen kanssa. Neuvottelut eivät voi toteuttaa itsemääräämisoikeutta, koska neuvottelut eivät sisällä mahdollisuutta itsenäiseen päätöksentekoon. Kun artiklaa tulkitaan yhdessä preambulan sekä 13 artiklan kanssa, itsemääräämisoikeus on vielä rajoitetumpi, koska</p>	<p>Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus ja TSS-sopimus: 1 artikla takaa kaikille kansoille itsemääräämisoikeuden, jonka nojalla ne määräävät vapaasti poliittisen asennoitumisensa ja harjoittavat vapaasti taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten olojensa kehittämistä. YK:n ihmisoikeuskomitea on sekä Suomea, Ruotsia ja Norjaa koskevissa suosituksissaan lukenut saamelaiset KP-sopimuksen 1 artiklan suojan piiriin.¹ YK:n rotusyrjintäkomitea on yleiskommentissaan todennut KP-sopimuksen 1 artiklan takaavan sopimuksen tarkoittamille kansoille itsemääräämisoikeuden. Artiklan toinen kappale on ristiriidassa kansainvälisten sopimusten kanssa ja rajoittaa saamelaisien tosiasiallisen itsemääräämisoikeuden kehitystä.</p>

¹ Norja CCPR/C/79/Add. 112, 1999; CCPR/C/NOR/CO/5, 2000, Ruotsi: CCPR/CO74/SWE, 2002, Suomi: CCPR/CO/82/FIN, 2004.

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>4 artikla Henkilöt, joita sopimus koskee Sopimus koskee Suomessa, Norjassa tai Ruotsissa asuvia henkilöitä, jotka pitävät itseään saamelaisina, ja: joilla on saamen kieli kotikielenä tai joilla on vähintään yksi vanhempi tai isovanhempi, jonka kotikieli on tai on ollut saamen kieli, tai joilla on oikeus harjoittaa saamelaista pöronhoitoa Norjassa tai Ruotsissa, tai jotka täyttävät äänioikeuden edellytykset saamelaiskäräjien vaaleissa Suomessa, Norjassa tai Ruotsissa, tai joka on 1, 2 tai 3 kohdassa tarkoitettun henkilön lapsi.</p>	<p>13 artikla Saamelaiskäräjien äänestysluettelo Henkilö, joka pitää itseään saamelaisena ja a) jolla on saamen kieli kotikielenä, tai b) jonka jollain vanhemmalla, isovanhemmalla tai isoisovanhemmalla on ollut saamen kieli kotikielenä, tai c) jonka joku vanhemmista on tai on ollut Saamelaiskäräjien äänestysluettelossa, on oikeus, jos muut kuten ikää, kansalaisuutta ja väestökirjanpitoa koskevat vaatimukset täyttyvät, tulla otetuksi Saamelaiskäräjien äänestysluetteloon Norjassa, Ruotsissa tai Suomessa. Saamelaiskäräjät voivat tehdä yhteistyötä yllä mainitun määräyksen täytäntöönpanossa kansallisen lainsäädännön mukaisesti.</p>	<p>Suomen kannalta esitetty muutos poistaisi ns. lappalaiskriteerin, jota saamelaisyhteisö on toivonut, mutta toisi epäselvän tilanteen irrottaen kielen ja kulttuurin toisistaan ja toisaalta ulottaisi polveutumisen neljänteen polveen. Ottaen huomioon preambulan/esipuheen, on mahdollista että Suomi pitäisi yhä edelleen kansallisesti lappalaiskriteerin voimassa ja tämä johtaisi mahdollisuuteen, jossa juridisten saamelaisten määrä kasvaisi huomattavasti. Saamelaissopimusluonnoksen luovuttamisen jälkeen toimintaympäristö on muuttunut ja saamen kielten elvytystoimenpiteiden johdosta on perheitä, joissa kotikielinen on saame, vaikka henkilö ei ole saamelainen. Saamelaisuus määrittynyt kielelliseksi oikeudeksi irrottaen kielen ja kulttuurisen yhteyden. Kotikieli – määritelmä olisi hyvin ongelmallinen saamelaisyhteisön kannalta. Nykyisin saamelaiset ovat voineet äänestää kaksissa saamelaiskäräjävaaleissa mikäli ovat kaksoiskansalaisia tai heillä on kotipaikka toisessa valtiossa kuin missä heillä on kansalaisuus. Määritelmä rajoittaisi saamelaisten äänestysoikeutta ja toisaalta edellyttäisi yhteispohjoismaisen saamelaiskäräjien vaaliluettelon luomista.</p>	<p>saamelaismääritelmää ei lueta kuuluvaksi saamelaisten sisäisiksi asioiksi vaan valtion ohjausvaltaan kuuluvaksi. Itsemääräämisoikeus – sanan käyttäminen tässä yhteydessä on harhaanjohtavaa ja heikentää saamelaisten oikeuksia ja rajaa itsemääräämisoikeuden soveltamisalaa ja toimeenpanoa kansainvälisen oikeuden vastaisesti.</p> <p>Merkittävin muutos koskee sitä, että luettuna yhdessä preambulan/esipuheen kanssa, sopimus luo erilaisia saamelaisyhtymiä ja saamelaisuuden määrittely juridisesti ja poliittisesti tulee yhä vaikeammaksi. Saamelaisuutta ei määritetä selkeästi, ja tulkintakäytännössä saamelaisiksi voidaan lukea myös henkilöitä, jotka eivät täytä saamelaismääritelmän kriteerejä. Tämä vaarantaa saamelaisten itsemääräämisoikeuden ja identiteetin ja johtaa tilanteeseen, jossa alkuperäiskansaoikeuksia voidaan ulottaa koskemaan henkilöihin, jotka eivät ole saamelaisen kulttuurisen tavan mukaisesti saamelaisia, mutta valtio haluaa lukea heidät valtopoliittisista tai muista syistä saamelaisiksi. Sopimuksen määritelmä myös johtaa siihen, että saamelaiskäräjät tuleva yhä kiinteämmäksi osaksi valtiokoneistoa. Määritelmä laventaisi saamelaismääritelmää Ruotsissa heikentäen Ruotsin saamelaisten oikeuksia. Myös Suomessa polveutumisen ulottaminen neljänteen polveen lisää saamelaisten määrää ja vaikeaa todistustaakkaa: esimerkiksi mikäli 90-vuotias hakeutuu nyt saamelaiskäräjien vaaliluetteloon neljännen polven polveutumisella, todistustaakka isoisovanhempien kotikielstä ulottuu 1800-luvun puoliväliin ja jopa kauemmaksi hämärtäen niin</p>	<p>Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta saamelaismääritelmä, jota saamelaisyhteisö ei hyväksy ja määritelmä, joka voi johtaa saamelaisten assimilaatioon niin edustuksellisesti (saamelaiskäräjät) ja identiteetin osalta on mahdoton. Komitea kiinnittää raportissaan huomiota myös Suomen allekirjoittamaan YK:n alkuperäiskansajulistukseen ja suosittaa saamelaismääritelmän yhteydessä, että Suomi turvaa saamelaisten itsemääräämisoikeuden sekä ottaa riittävässä laajuudessa huomioon YK:n alkuperäiskansajulistuksen. Komitea suosittelee, että kun sopimusvaltio määrittelee, kenellä on äänioikeus saamelaiskäräjien vaaleissa, se antaa asianmukaisen painoarvon saamelaisten itsemääräämisoikeudelle, joka liittyy heidän asemaansa Suomessa, heidän oikeudelleen määrätä omasta jäsenyydestään ja oikeudelleen siihen, ettei heitä pakkosulauteta. Rotusyrjintäkomitean suositus tarkoittaa, että Suomen tulee arvioida saamelaisia koskevia päätöksiä toimeenpannessaan alkuperäiskansajulistuksen velvoitteita.</p>

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
			kielen ja kulttuurin yhteyden. Suomen oikeuskäytännössä oma ilmoitus henkilön ensimmäisestä kielestä on ollut riittävä todistamaan henkilön saamelaisuuden itseidentifikaation ja poliittisten mielipiteiden ja harjoittaman elinkeinon ohella. Esitys heikentäisi Suomen ja Ruotsin saamelaisten oikeuksia ja määritelmä painottuu edelleen menneisyyteen. Sopimus ei pidä sisällään säännöksiä valitusmahdollisuuksista, eli ne ratkaistaneen kansallisen oikeusjärjestyksen mukaisesti ja Suomen osalta tämä tarkattaisi sitä, Suomalainen tuomioistuinjärjestelmä ratkaisisi, ja viimekädessä KHO, kuka saa asettua ehdolle/äänestää saamelaiskäräjävaaleissa.	
5 artikla Valtion vastuun ulottuvuus Valtioiden tämän sopimuksen mukaiset velvollisuudet koskevat kaikkia valtiollisia toimielimiä valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Myös muita julkisen hallinnon ja julkisen toiminnan toimielimiä koskevat nämä velvollisuudet. Sama koskee yksityisoikeudellisia oikeussubjekteja silloin, kun ne käyttävät julkista valtaa tai hoitavat muita julkisia tehtäviä. Tätä sopimusta sovellettaessa saamelaiskäräjiä ja muita saamelaistoimielimiä, riippumatta niiden kansallisen tai kansainvälisen oikeuden mukaisesta asemasta, ei pidetä valtion kuuluvina paitsi milloin ne käyttävät julkista valtaa.			Parafoidussa sopimuksessa vastavaa määräystä ei ole. Merkittävä osa saamelaisten kulttuuriin ja elinkeinoihin liittyvistä päätöksistä tehdään alueellisella ja paikallisella tasolla (kuten kaavoitus, maankäytön ohjaus ja palvelut), ja jotta sopimus huomioitaisiin alueellisella ja paikallisella tasolla, se edellyttäisi käytännössä erityislainsäädännön kehittämistä.	
6 artikla Valtioiden toimenpiteet suhteessa saamelaisiin Sopimusvaltioiden tulee tehokkaasti luoda saamelaisille edellytykset säilyttää ja kehittää kieltään, kulttuuriaan, elinkeinojaan ja yhteiskuntaelämäänsä. Valtioiden tulee luoda suotuisat edellytykset saamelaisten paikallisyhteisöjen ylläpitämiselle ja kehittämiselle.			Parafoidussa sopimustekstissä puuttuvat viittaukset saamelaiskulttuurin ja kielen turvaamiseen kotiseutualueen ja perinteisten asuma-alueiden ulkopuolella. Joiltakin osin viittauksia löytyy opetuksen ja palvelujen osalta. Suuri osa saamelaisväestöstä asuu jo kotiseutualueen ulkopuolella ja jos kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten edellytyksiä omaan kieleen ja kulttuuriin	TSS-Sopimuksen artikla 15 takaa jokaiselle oikeuden osallistua kulttuurielämään, nauttia sen eduista sekä nauttia tieteellisten, kirjallisten tai taiteellisten tuotteidensa henkisille ja aineellisille eduille suodusta suojasta.

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
Valtioiden vastuu tämän sopimuksen mukaisista toimenpiteistä käsittää kohtuullisissa määrin myös ne saamelaiset, jotka asuvat perinteisten saamelaisalueiden ulkopuolella.	5 artikla Naisten ja miesten tasa-arvo Valtiot edistävät saamelaisten naisten ja miesten sekä saamelaisten tyttöjen ja poikien välistä tasa-arvoa. Tavoitteena on saamelaisten naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttaminen. Tässä sopimuksessa tarkoitetuilla alueilla tapahtuvassa asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa valtiot analysoivat ja ottavat huomioon toimenpiteen vaikutukset saamelaisten naisten ja miesten kannalta. Tässä sopimuksessa mainittujen vapauksien ja oikeuksien käyttäminen turvataan ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää.	Artiklan teksti vastaa mm. tasa-arvolakia eikä muuta nykyisiä olosuhteita.	eikä kehitetä, saamelaiskulttuuri köyhtyy ja täten myös oikeudet tulevat yhä rajatummaksi rajoittuen vain kieleen kommunikaatiovälineenä sivuuttaen kielen ja kulttuurin yhteyden.	Artikla teksti on rinnasteinen mm. naisten syrjinnän vastaisen yleissopimuksen määräysten kanssa. Sopimus ei sisällä erityisesti alkuperäiskansanaisia koskevia määräyksiä, mutta sopimuksen toimeenpanoa valvova komitea on suosituksissaan kiinnittänyt erityisesti huomiota alkuperäiskansanaisten yhtäläisiin mahdollisuuksiin osallistua yhteiskuntaelämään ja saada tasa-arvoista palvelua ja kohtelua. Sopimus kieltää naisten syrjinnän ja velvoittaa edistämään naisten tasa-arvon toteutumista.
7 artikla Syrjimättömyys ja erityistoimenpiteet Saamelaisille kansana ja yksilöinä tulee turvata suoja kaikkea syrjintää vastaan. Valtioiden tulee tarvittaessa ryhtyä erityisiin saamelaisia koskeviin positiivisiin toimenpiteisiin saamelaisten tämän sopimuksen mukaisten oikeuksien toteuttamiseksi.	7 artikla Syrjimättömyys Saamelaisille taataan suoja saamelaisuuteen liittyvää syrjintää vastaan. Valtiot ryhtyvät tehokkaisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen saamelaisten syrjintää ja heihin kohdistuvia ennakkoluuloja sekä edistääkseen keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä saamelaisten ja muun väestön välillä.	Yhdenvertaisuuslaki kieltää mm. Kieleen ja etnisyyteen liittyvän syrjinnän ja edellyttää erityistoimia heikommassa asemassa olevan tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi. Laki edellyttää viranomaisilta yhdenvertaisuussuunnitelmia. Artikla vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä tältä osin.	Artiklan suhteen pohjoissaamelaisen saamelaissopimuksen tarkoitukseen artiklan toinen kappale on ongelmallinen. Se laajentaa sopimuksen subjektia koskemaan saamelaisen lisäksi muuta väestöä. Kaikkinaisen ymmärryksen ja suvaitsevaisuuden edistäminen ja tietoisuuden lisääminen on hyvin tärkeää, mutta ongelmallista on artiklan ajatus siitä, että muun väestön ja saamelaisten välillä on ristiriitoja ja toisaalta sitä, että saamelaisten on omia oikeuksiaan ajaessaan huomioidava muun väestön tarpeet. Artiklan loppuosa on nykyisellään monitulkintainen ja myös haasteellinen toimeenpanon kannalta ja puutteellisesti muotoiltu suhteessa sopimuksen tarkoitukseen. Lakiteknisesti muotoilu on myös ongelmallinen	Rotusyrjintäsopimuksen 1 artikla kieltää rotuun, ihonväriin, syntyperään tai etnisyyteen perustuvan syrjinnän. Artiklan mukaan rotusyrjinnäksi ei ole katsottava sellaisia erityisiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksen on turvata näiden ryhmien ja yksilöiden yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet nauttia ja käyttää ihmisoikeuksia ja perusvapauksia. Sopimuksen 2 artiklan mukaan valtioiden on ryhdyttävä toimenpiteisiin rotusyrjinnän poistamiseksi ja kieltämään rotuvihaan yllyttämisen (artikla 4). ILO:n yleissopimus nro 111 työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvasta syrjinnästä. Sopimus kieltää mm. etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä (1 artikla). Sopimuksen artiklan 5 mukaan erityisiä suojelu- ja auttamistoimenpiteitä, joihin on ryhdyttävä ILO:n sopimusten tai suositusten johdosta, ei ole pidettävä syr-

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
			valvonnan ja toimeenpanon kannalta ja paremminkin julistuksenomainen	<p>jintänä. Lisäksi samassa artiklassa nimenomaisesti määrätään, että syrjintänä ei pidetä sellaisia erityistoimenpiteitä, jotka ovat tarpeen sellaisten henkilöiden tarpeiden turvaamiseksi, jotka tarvitsevat erityistä apua tai tukea esimerkiksi kulttuurisen asemansa perusteella. EN vähemmistöpuitesopimus: Artikla 6 edellyttää valtion ryhtyvän toimenpiteisiin sellaisten henkilöiden suojelemiseksi, jotka voivat joutua syrjinnän tai vihamielisyyden kohteeksi mm. etnisen alkuperän ja kielen perusteella.</p> <p>ILO 169-sopimus: 3 artikla Alkuperäis- ja heimokansojen tulee voida nauttia täysimääräisesti ihmisoikeuksia ja perusvapauksia ilman esteitä ja syrjintää. Tämän yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan ilman syrjintää näiden kansojen mies- ja naisjäseniin.</p> <p>31 artikla Kaikkia kansallisen yhteisön ryhmiä ja erityisesti niitä ryhmiä, jotka ovat välittömimmin tekemisissä kyseisten kansojen kanssa, on valistettava toimenpiteillä, joiden tarkoituksena on poistaa ne ennakkoluulot, joita näillä ryhmillä voi olla kyseisiä kansoja kohtaan. Tätä valistustyötä varten on pyrittävä varmistamaan, että historiankirjoissa ja muussa oppimateriaalissa annetaan oikeudenmukainen, tarkka ja tietoon perustuva kuva näiden kansojen yhteisöistä ja kulttuureista.</p>
8 artikla Vähimmäisoikeudet Oikeudet, joita suojataan tässä sopimuksessa, ovat vähimmäisoikeuksia. Ne eivät estä yksittäistä sopimusvaltiota laajentamasta saamelaisten oikeuksia tai ryhtymästä pidemmälle meneviin toimenpiteisiin, eikä niitä voida käyttää perusteena rajoittaa sellaisia saamelaisten oikeuksia, jotka seuraavat muista oikeussäännöistä.	2 artikla Vähimmäisoikeudet Tämän sopimuksen turvaamat oikeudet ovat vähimmäisoikeuksia. Ne eivät estä yksittäistä valtiota laajentamasta saamelaisten oikeuksia tai ryhtymästä kattavampiin toimiin, eikä niiden perusteella voi rajoittaa sellaisia saamelaisten oikeuksia, jotka johtuvat muista säännöksistä tai kansainvälisistä sitoumuksista.		Sopimuksen artiklat ovat todellakin vähimmäisoikeuksia, koska parafoitu sopimus ei tuo saamelaisille lisää oikeuksia eikä kehitä saamelaisten itsemääräämisoikeutta eikä oikeutta määrätä saamelaisesta identiteetistä. Esimerkiksi saamelaismääritelmän muuttamine myöhemmin olisi myöhemmin todella vaikeaa, koska laajennetulla saamelaismääritelmällä olisi vaikutus saamelaiskäräjien kokoonpanoon ja politiikkaan eikä nykyinen lainsäädäntö mahdol-	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomen- nos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
			<p>lista että saamelaiskäräjien vaaliluettelosta poistettaisiin henkilöitä, mikäli heidät on laillisesti sinnetetty kulloisenkin saamelaismääritelmän ja korkeimman hallinto-oikeuden tulkintakäytännön mukaisesti. Käytännössä sopimus kuitenkin rajoittanee saamelaisten oikeusasemaa ja kansainvälisten sopimusten tulkintakäytäntöä, mikäli saamelaiskäräjät hyväksyvät sopimuksen ja antavat tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen sopimuksen hyväksymiselle. Sopimuksen hyväksyminen on tahtotila siitä, miten saamelaiset haluavat saamelaisten oikeuksia kehittää.</p>	
	<p>8 artikla Kieli Saamen kielellä tarkoitetaan tässä sopimuksessa kaikkia saamen kieliä.</p>			
<p>9 artikla Saamelaisten perinnäistavat Valtioiden tulee osoittaa asiaankuuluvaa kunnioitusta saamelaisten oikeuskäsityksille, oikeudellisille perinteille ja perinnäistavoille. Sen mukaisesti, mitä 1 kappaleessa määrätään, tulee sopimusvaltioiden, valmistellessaan lainsäädäntöä sellaisilla aloilla, joilla saattaa olla saamelaisia perinnäistapoja, erityisesti selvittää, onko perinnäistapoja olemassa ja tulisiko niille siinä tapauksessa antaa suojaa tai tulisiko ne muuten ottaa huomioon lainsäädännössä. Myös lainkäytössä tulee saamelaiset perinnäistavat ottaa asianmukaisesti huomioon.</p>	<p>9 artikla Perinnäistavat Valtiot osoittavat asiaankuuluvaa kunnioitusta saamelaisten oikeuskäsityksiä, oikeudellisia perinteitä ja perinnäistapoja kohtaan. Valmistellessaan lainsäädäntöä aloilla, joilla voi olla saamelaisia perinnäistapoja valtiot selvittävät, onko tällaisia tapoja olemassa ja tulisiko ne siinä tapauksessa turvata tai ottaa muuten huomioon lainsäädännössä.</p>		<p>Parafoidun tekstin mukaan saamelaista oikeuskäytäntöä ei velvoiteta ottamaan huomioon lainkäytössä, mikä oli mukana sopimusluonnoksessa. Saamelaisten maa-, vesi- ja elinkeino-oikeuksia ratkaistaan yhä enenevässä määrin oikeudessa (esim. Girjjas-tuomio, porojen pakoteurastukset, resurssien hyödyntäminen saamelaisten kotiseutualueella). Oikeuksia ei ratkaista vain lainsäädännössä ja jotta saamelaisten tosiasiallinen suoja toteutuisi, saamelaiskulttuuri, perinteet ja perinteinen oikeuskäsitys tulee ottaa huomioon lainkäytössä sekä samoin turvata tuomioistuinten riittävä asiantuntemus saamelaiskulttuurista.</p>	<p>Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva yleissopimuksen viidennessä artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat edistämään olosuhteita, jotka ovat tarpeellisia, jotta kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä säilyttää identiteettinsä oleelliset perustekijät: heidän uskontonsa, kielensä, perinnäistapansa ja kulttuuriperintönsä. Artikla myös edellyttää valtioiden suojelevan kansallisia vähemmistöjä vastentahtoiselta sulauttamiselta.</p> <p>Ilo 169-sopimus: 8 artikla 1. Sovellettaessa kansallisia säädöksiä ja määräyksiä kyseisiin kansoihin on niiden tavat tai tapaoikeus otettava asianmukaisesti huomioon. 2. Kyseisillä kansoilla on oikeus säilyttää omat tapansa ja instituutionsa niiltä osin kuin nämä eivät ole ristiriidassa kansallisessa oikeusjärjestelmässä määriteltyjen perusoikeuksien ja kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien kanssa. Tarpeen mukaan on luotava</p>

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
10 artikla Oikeussääntöjen harmonisointi Valtioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa edistää saamelaisten yli valtionrajojen suuntautuvan toiminnan kannalta merkityksellisen lainsäädännön ja muun sääntelyn jatkuvaa harmonisointia.			Pohjoismaisen saamelaissopimuksen yksi keskeinen tavoite, eli oikeuksien harmonisointi ja sääntelyn yhdenmukaistaminen on otettu parafoidusta sopimuksesta pois, mikä on hyvin valitettavaa. Ilmastonmuutoksen ja saamen kansan pienen koon johdosta oikeussääntöjen harmonisointi ja elinkeinoja ja kulttuureja koskevan lainsäädännön kehittäminen ja yhdenmukaistaminen olisi hyvin tärkeä tavoite.	menettelyt tämän periaatteen soveltamisesta aiheutuvien ristiriitojen ratkaisemiseksi
11 artikla Yhteistyö kulttuuriin ja elinkeinoiniin liittyvissä järjestelyissä Valtioiden tulee ryhtyä toimenpiteisiin helpottaakseen saamelaisten elinkeinojen harjoittamista ja saamelaisten kulttuuristen tarpeiden tyydyttämistä yli valtionrajojen. Tässä tarkoituksessa valtioiden tulee pyrkiä poistamaan saamelaisten elinkeinotoiminnalla vielä olevia esteitä, jotka johtuvat saamelaisten kansalaisuudesta tai asuinpaikasta taikka muutoin siitä, että saamelaisten asuinalue ulottuu useiden valtioiden alueelle, sekä antamaan saamelaisille mahdollisuus kulttuuritarjontaan siinä maassa, jossa he milloinkin oleskelevat	10 artikla Valtionrajat ylittävä yhteistyö Valtiot helpottavat saamelaisten valtionrajat ylittävää yhteistyötä ja pyrkivät poistamaan esteitä, jotka johtuvat kansalaisuudesta tai asuinpaikasta taikka muutoin siitä, että saamelaiset ovat kansa, jonka asutus ulottuu valtionrajojen yli. Valtiot helpottavat saamelaisten valtionrajat ylittävää kulttuurin, kielien ja yhteiskuntaelämän säilyttämistä, harjoittamista ja kehittämistä. Tässä tarkoituksessa valtiot erityisesti helpottavat saamelaisten valtionrajat ylittävää elinkeinonharjoittamista sekä kehittävät saamelaisten mahdollisuuksia saada opetusta sekä terveyden- ja sairaanhoidtoa sekä sosiaalihuoltoa toisessa maassa kuin asuinmaassa tämän osoittautuessa tarkoituksenmukaisemmaksi.	Yhteistyötä sosiaali- ja terveystalvelujen, varhaiskasvatus ja opetuspalvelujen järjestämiseksi tehdään raja-alueella jo nykyisinkin. Sopimuksen teksti ei muuta nykytilannetta.	Saamelaisten valtionrajat ylittävää elinkeinonharjoittamista on hyvin vaikea edistää ilman oikeussääntöjen harmonisointia (artikla 10).	Ilo 169 sopimus: 32 artikla Hallitusten on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin, muun muassa tekemällä kansainvälisiä sopimuksia, helpottaakseen alkuperäis- ja heimokansojen yhteyksiä ja yhteistyötä valtionrajojen yli, myös talous-, sosiaali-, kulttuuri- ja ympäristöalan sekä henkisen alan toiminnassa.
12 artikla Yhteistyö opetuksessa ja hyvinvointijärjestelyissä Valtioiden tulee ryhtyä toimenpiteisiin antaakseen sopimusvaltiossa asuville saamelaisille mahdollisuuden saada opetusta, terveydenhoitoa ja sosiaalihuoltoa toisessa sopimusvaltiossa, jos se on tarkoituksenmukaisempi ratkaisu.				
13 artikla Saamelaissymbolit Valtioiden tulee kunnioittaa saamelaisten oikeutta määrätä saamen lipun ja muiden saamelaisten kansallisten symbolien käytöstä. Valtioiden tulee lisäksi yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa edistää saame-	11 artikla Symbolit Valtiot kunnioittavat saamelaisten oikeutta määrätä saamenlipun ja muiden saamelaissymbolien käytöstä sekä edistävät saamelaisymbolien näkyvyyttä.		Saamelaiset eivät nykyisin saa päättää itsenäisesti mm. saamelaisista liputuspäivistä. Parafoidusta tekstistä on poistettu viittaus siihen, että saamelaissymbolien näkyväksi tekeminen tulee tehdä kunnioittaen. Saa-	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
laissymbolien näkyväksi tekemistä sellaisella tavalla, joka viittaa saamelaisten asemaan omana kansanaan kolmessa sopimusvaltiossa.			melaissymboleja on käytetty epäeettisesti mm. matkailussa, pilailutuotteissa ja myös yksityisten henkilöiden toimesta. Saamelaissymbolien näkyvyyden lisääminen tulee tapahtua saamelaisyhteisön tarpeiden mukaisesti ja eettisesti. Sopimusluonnostekstissä saamelaissymbolien näkyväksi tekeminen yhdistetään saamelaisten asemaan – eli minkälaisen tahansa symbolien näkyvyys ei ole hyväksyttävää. Varsinaisesti sopimuksesta tämä velvoite on otettu pois eikä tuoda esille velvoitetta kunnioittaa eettisesti saamelaissymboleja.	
II luku Saamelaishallinto	LUKU Itsemääräämisoikeus			
<p>14 artikla Saamelaiskäräjät Kaikissa sopimusvaltiossa on saamelaiskäräjät, joka on maan korkein saamelaistoi- mielin. Saamelaiskäräjät edustaa maassa saamelaisia ja se valitaan yleiseen äänioikeuteen perustuvilla vaaleilla saamelaisten keskuudesta. Tarkemmat säännökset saamelaiskäräjien vaaleista vahvistetaan laissa, joka valmistellaan 16 artiklan mukaisin neuvotteluin saamelaiskäräjien kanssa. Saamelaiskäräjillä tulee olla sellaisia tehtäviä, jotka mahdollistavat tehokkaan myötävaikuttamisen saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi kansainvälisen oikeuden ja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti. Tarkemmat säännökset saamelaiskäräjien toimivallasta vahvistetaan laissa. Saamelaiskäräjät tekee aloitteita ja antaa lausuntoja kaikista tarpeellisiksi katsomista asioista.</p>	<p>12 artikla Saamelaiskäräjät Jokaisessa sopimusvaltiossa on saamelaiskäräjät, joka on kyseisen maan korkein saamelaistoi- mielin. Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia, ja se valitaan kyseisen maan saamelaisten yleiseen äänioikeuteen perustuvilla vaaleilla. Säännökset saamelaiskäräjien vaaleista vahvistetaan laissa. Saamelaiskäräjillä tulee olla sellaiset vastuualueet ja sellaisia tehtäviä, että ne voivat tehokkaasti huolehtia saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Saamelaiskäräjien tehtävät vahvistetaan laissa. Saamelaiskäräjät päättävät itsenäisesti muista asioista, joiden parissa ne haluavat työskennellä ja joista ne haluavat antaa lausuntoja.</p>	<p>Suomen saamelaiskäräjistä säädetään perustuslailla ja lailla. Parafoitu sopimusteksti vastaa nykyistä käytäntöä, jossa saamelaiskäräjien itsenäinen toimivalta rajautuu mielipiteen esittämiseen ja lausuntojen antamiseen ja rahoituksen jakamiseen valtion sääntöjen ja prioriteettien mukaisesti. Saamelaiskäräjälain 5 §:n mukaan saamelaiskäräjät voi tehdä kansallisille viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja. Saamelaiskäräjät voisi tehdä myös saamelaisten kielellistä ja kulttuurista asemaa tukevia aloitteita, jotka liittyvät Euroopan yhdentymiskehitykseen tai pohjoismaiseen yhteistyöhön (HE 284/1994 vp).</p>	<p>Parafoitu sopimusteksti rajoittaa saamelaiskäräjien toiminnan käytännössä lausuntojen esittämiseen ottaen huomioon koko sopimuksen säännökset ja korostamalla lausuntojen keskeistä roolia saamelaiskäräjien toiminnassa. Poistettu maininta kansainvälisestä oikeudesta, jossa säädetään itsemääräämisoikeuden määritelmästä, on myös rajoittava. Viime kädessä saamelaiskäräjien tehtävistä säädetään sopimuksen mukaan kansallisessa lainsäädännössä, mikäli mahdollistaa, että eri saamelaiskäräjillä on eritasoinen itsehallinto ja itsemääräämisoikeus sekä tehtävät ja valtiot voivat päättää, minkä tasoisesti se ohjaa kutakin saamelaiskäräjää.</p>	<p>Itsemääräämisoikeuden määritelmä sopimuksessa on ristiriidassa kansainvälisen oikeuden säännösten ja tulkintakäytännön kanssa. Euroopan neuvoston ministerikomitea päätöslauselma (ResCMN 2007/1): vähemmistöasioita koskevia osallistumis- ja neuvottelujärjestelmiä tulee Suomessa kehittää edelleen</p>
<p>15 artikla Saamelaiskäräjien itsenäiset päätökset Saamelaiskäräjät tekee itsenäisiä päätöksiä niissä asioissa, joissa sillä kansallisen tai</p>	14 artikla Saamelaiskäräjien oikeus itsehallintoon	<p>Artikla vastaa Suomen nykyistä saamelaiskäräjälakia eli rajaa itsenäisen päätöksenteon koskemaan niitä asioita, joihin valtio on anta-</p>	<p>Parafoidun sopimusteksti on hyvin ongelmallinen, koska se otsikossa alistaa saamelaisten itsemääräämisoikeuden kansallisen lainsäädännön antamiin oikeuksiin. Parafoidussa</p>	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>kansainvälisen oikeuden mukaan on toimivalta tehdä sellaisia päätöksiä. Saamelaiskäräjät voi sopia valtakunnallisten, alueellisten ja paikallisten yksiköiden kanssa yhteistyöstä saamelaisen kulttuurin ja yhteiskuntaelämän vahvistamiseksi. Saamelaiskäräjät voi tehdä päätöksiä saamelaisten edustajana kaikissa sopimusvaltioissa siinä laajuudessa, jossa saamelaisten oikeus itsenäisesti päättää tietyistä asioista johtuu kansainvälisestä oikeudesta.</p>	<p>Saamelaiskäräjät tekevät itsenäisiä päätöksiä asioissa, joista ne kansallisen lainsäädännön mukaan ovat vastuussa, sekä muissa käsittelemisään asioissa.</p>	<p>nut oikeuden saamelaiskäräjälaissa. Saamelaiskäräjät tekevät nykyisinkin hyvin laajasti yhteistyötä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa.</p>	<p>sopimusluonnoksessa toistetaan termiä itsemääräämisoikeus vastoin käsitteen oikeaa merkitystä ja vaikuttaa siltä, että terminologisella kikkailulla on pyritty saamaan sopimus näyttämään saamelaisten kannalta merkityksellisempänä kuin se onkaan.</p>	
	<p>15 artikla Yhteistyö Saamelaiskäräjät voivat tehdä yhteistyösopimuksia muiden alkuperäiskansojen sekä kansallisten, alueellisten ja paikallisten tahojen kanssa.</p>	<p>Saamelaiskäräjillä on voimassa mm. yhteistyösopimus saamelaisesta parlamentaarista neuvotosta, Norjan saamelaiskäräjillä konsultaatiosopimus Norjan valtion kanssa ja saamelaiskäräjillä on laajemminkin sopimuksia eri toimijoiden kanssa.</p>		
<p>16 artikla Saamelaiskäräjien neuvottelu-oikeus Ennen kuin julkinen viranomainen tekee päätöksen asiassa, jolla on olennainen merkitys saamelaisille, tulee saamelaiskäräjien kanssa neuvotella. Näiden neuvottelujen tulee tapahtua riittävän aikaisin, jotta saamelaiskäräjät voisi vaikuttaa asian käsittelyyn ja lopputulokseen. Valtioiden ei ilman asianomaisten saamelaiskäräjien suostumusta tule ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin tai sallia sellaisia toimenpiteitä, jotka voivat merkittävästi vahingoittaa saamelaisten kulttuurin, elinkeinojen tai yhteiskuntaelämän perustavanlaatuisia elinehtoja.</p>	<p>17 artikla Neuvottelut Valtio neuvottelee saamelaiskäräjien kanssa säädettäessä lakeja, tehtäessä päätöksiä sekä ryhdyttäessä muihin toimiin, joilla voi olla erityistä merkitystä saamelaisille. Neuvottelut käydään hyvässä hengessä, pyrkimyksenä saavuttaa yksimielisyys Saamelaiskäräjien kanssa tai saada Saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa. Valtiot ilmoittavat Saamelaiskäräjille mahdollisimman pian aloittaessaan työskentelyn tällaisissa asioissa.</p>	<p>Saamelaiskäräjälain 9 § mukainen velvoite vastaa suurelta osin parafoidun sopimustekstin velvoitetta, mutta merkittävällä poikkeuksella: velvoiteoikeus koskee vain valtiota, kun Suomen saamelaiskäräjälain mukainen neuvottelu-oikeus koskee kaikkia viranomaisia oikeuslaitosta lukuun ottamatta. Artikla täten heikentäisi saamelaisten nykyisiä vaikutusmahdollisuuksia vaikuttaa alueellisten ja paikallisten viranomaisten päätöksiin.</p>	<p>Parafoidussa sopimustekstissä asetetaan velvoite pyrkiä yhteisymmärrykseen, mutta artikla ei tarjoa menettelytapoja eikä kompensatiomahdollisuutta siinä tilanteessa, kun yhteisymmärrystä ei saavuteta. Saamelaisille ei parafoidussa tekstissä anneta tosiasiallista päätösvaltaa, koska saamelaisille ei anneta mahdollisuutta estää omalle kulttuurilleen tuhoisia hankkeita vaan valtioille jätetään viimeinen päätäväntävalta asiassa. Artikla ei lisää saamelaiskäräjien vaikutusmahdollisuuksia eikä vastaa mm. ILO 169-sopimuksen säädöksiä.</p>	<p>Kansainvälisessä alkuperäiskansaoikeudessa on siirrytty neuvottelumenettelystä aitoon vuorovaikutukseen ja vuoropuheluun, konsultaatioon ja tavoitteena on ollut tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen saaminen alkuperäiskansalta. Mikäli yhteisymmärrystä ei saavuteta, tulisi käynnistää kompensatiomenettelyt.</p> <p>ILO 169-sopimus: 6 artikla 1. Tämän yleissopimuksen määräyksiä sovellettaessa hallitusten on a) neuvoteltava kyseisten kansojen kanssa asianmukaisia menettelyjä noudattaen ja erityisesti näiden kansojen edustuselinten kautta aina, kun harkitaan lainsäädäntö- tai hallinto-toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa välittömästi näihin kansoihin; b) otettava käyttöön keinot, joilla nämä kansat voivat vähintään samassa määrin kuin muu väestö osallistua vapaasti ja kaikilla tasoilla päätöksentekoon vaaleilla valituissa instituutioissa sekä hallinto- ja muissa elimissä, jotka ovat vastuussa näitä kansoja koskevista toimintaperiaatteista ja ohjelmista;</p>

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>17 artikla Saamelaiskäräjien oikeus muun asian valmistelun aikana Saamelaiskäräjillä on oikeus olla edustettuna julkisissa neuvostoissa ja komiteoissa, kun nämä käsittelevät saamelaisten etuihin liittyviä asioita. Saamelaisten etuja koskevat asiat tulee esittää saamelaiskäräjille ennen kuin julkinen viranomainen päättää asiasta. Valtion tulee selvittää, tarvitaanko saamelaiskäräjien edustusta tai ennakkolausuntoa. Asia tulee selvittää riittävän aikaisin, jotta saamelaiskäräjät voisi vaikuttaa asian käsittelyyn ja lopputulokseen. Saamelaiskäräjät päättää itse, milloin saamelaiskäräjät haluaa olla edustettuna tai antaa lausunnon asian käsittelyn aikana.</p>		<p>Saamelaisten nimeämiä edustajia kutsutaan jo nykyisin eri komiteoiden työhön mukaan, mutta vaikutusmahdollisuudet niiden toimintaan vaihtelevat. Eri komiteoiden työ on pääosin hyvin tiukasti poliittisesti ohjattua ylhäältä päin ja saamelaiskäräjien mahdollisuudet vaikuttaa komiteoiden työhön jäävät usein hyvin vähäiseksi.</p>	<p>Saamelaisten tosiasiallisen suojan kehittämiseksi on hyvin tärkeää, että saamelaiset pääsisivät jo hyvin varhaisessa vaiheessa vaikuttamaan lainsäädännön ja hallinnon kehittämiseen. Kun lakiesitys on valmistunut ministeriössä, sen jälkeen merkittävien muutoksien aikaansaaminen esitykseen on hyvin vaikeaa ja esimerkiksi 17 artiklassa kuvattu neuvottelu-oikeus on enemmänkin muodollisuus. Onkin hyvin valitettavaa, että artikla on otettu pois parafoidusta tekstistä.</p>	<p>c) otettava käyttöön keinot ja tarvittaessa annettava varat näiden kansojen omien instituutioiden ja aloitteiden täysimittaiseen kehittämiseen. 2. Tätä yleissopimusta sovellettaessa käytävät neuvottelut on käytävä vilpittömässä mielessä ja olosuhteisiin soveltuvassa muodossa, ja niissä on pyrittävä saavuttamaan yhteisymmärrys ehdotetuista toimenpiteistä tai suostumus niihin.</p>
<p>18 artikla Suhde kansanedustuslaitokseen Sopimusvaltioiden kansanedustuslaitoksen, niiden valiokuntien tai muiden toimielimien tulee pyynnöstä ottaa vastaan saamelaiskäräjien edustajia, jotta nämä voivat tehdä selkoa saamelaisille merkityksellisistä kysymyksistä. Saamelaiskäräjille tulee antaa mahdollisuus tulla kuulluksi kansanedustuslaitoksen käsitellessä sellaisia asioita, jotka erityisesti koskevat saamelaisia. Sopimusvaltioiden kansanedustuslaitokset vahvistavat tarkemmat säännöt siitä, mitä asioita kuuleminen koskee ja minkälaista menettelyä sovelletaan.</p>		<p>Saamelaisten kuulemisvelvoitteesta säädetään eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) 37 §:n 2 momentissa. Sen mukaan erityisesti saamelaisia koskevaa lakiehdotusta tai muuta asiaa käsittelevän valiokunnan on varattava saamelaisten edustajille tilaisuus tulla valiokuntaan kuultaviksi.</p>	<p>Kansanedustuslaitokset säätävät lait ja rahoituksen saamelaiskäräjille. Ilman saamelaiskäräjien kuulemisvelvollisuutta valiokunnissa tieto saamelaiskulttuurin tarpeista ja nykytilasta tulee virkamiehiltä, medialta ja valiokuntien vapaasti kutsu-milta asiantuntijoilta ja yksityishenkilöiltä, joita valiokunnat (kaikessa viisaudessaan) haluavat kuulla. Saamelaiskäräjät on Suomessa yksi kuultava muiden joukossa eikä sillä ole vastaavaa asemaa kuin esimerkiksi perustuslakiasiantuntijoilla, ja</p>	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>19 artikla Saamelaiset ja kansainvälinen edustus Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia valtioidenvälisissä asioissa. Valtioiden tulee edistää saamelaisten edustusta kansainvälisissä instituutioissa sekä saamelaisten osallistumista kansainvälisiin kokouksiin.</p>	<p>19 artikla Kansainvälinen edustus Valtiot edistävät saamelaiskäräjien itsenäistä edustusta kansainvälisissä järjestöissä ja kokouksissa, joissa käsitellään asioita, joilla on erityistä merkitystä saamelaisille. Kansainvälisissä yhteyksissä valtiot osallistavat aktiivisesti saamelaiskäräjiä käsiteltäessä asioita, joilla on erityistä merkitystä saamelaisille.</p>	<p>Suomen saamelaiskäräjalain mukaan saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia tehtäviinsä kuuluvissa asioissa kansallisesti ja kansainvälisesti.</p>	<p>saamelaiskäräjien näkemykset rinnastetaan Suomessa kansalaisjärjestötason näkemyksiksi. Jos saamelaiskäräjien roolia ja suhdetta kansanedustuslaitokseen ei selvennetä eikä kehitetä lainkaan, saamelaiskulttuurin tosiasiallinen suoja ei käytännössä toteudu. Saamelaisten tosiasiallisen itsemääräämisoikeuden kehittäminen edellyttäisi kansanedustuslaitoksen ja saamelaiskäräjien aseman ja välisen suhteen tarkempaa määrittelyä suhteessa saamelaisia koskeviin asioihin.</p>	<p>Itsemääräämisoikeuteen kuuluu, että saamelaiset saavat omien edustuksellisten elimiensä kautta edustaa itse itseään kansainvälisen oikeuden mukaisesti.</p>
<p>20 artikla Yhteiset saamelaisorganisaatiot Sopimusvaltioiden saamelaiskäräjät voivat muodostaa yhteisiä organisaatioita. Valtioiden tulee tarvittaessa yhteistoiminnassa saamelaiskäräjien kanssa edistää julkisen vallan siirtämistä tällaisille yhteisille organisaatioille.</p>	<p>16 artikla Yhteiset toimielimet Valtioiden tulee edistää saamelaiskäräjien mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä ja muodostaa yhteisiä toimielimiä. Jos kansallinen lainsäädäntö sen sallii, voidaan yhteisille toimielimille antaa julkisia hallintotehtäviä.</p>	<p>Nykyinen lainsäädäntö ei estä saamelaisia perustamasta yhteisiä toimielimiä. Saamelaiskäräjillä on ollut mm. yhteinen saamen kielilautakunta ja Sámi Giellagáldu. Julkisia hallintotehtäviä ei ole siirretty yhteispohjoismaisille elimille, mutta toisaalta julkisia hallintotehtäviä ei ole käytännössä siirretty myöskään saamelaiskäräjille muilta viranomaisilta Suomessa. Suomen lainsäädäntö mahdollistaa jo nyt hallintotehtävien siirtämisen</p>	<p>Saamelaisten yhteistyön kehittämisen yli rajojen ja edellytyksien luominen sille, että saamelaiset voivat kehittää kieltään ja kulttuuriaan ilman rajojen aiheuttamia esteitä on mahdotonta, ellei yhteispohjoismaisia edustuksellisia saamelaiselimiä voida perustaa. Artikla ei muuta millään tavoin nykytilaa, vaan jättää saamelaiset riippuvaiseksi valtioiden hyvästä tahdosta. Yhteispohjoismainen saamelaisten edustuksellinen elin olisi tehokas toimija,</p>	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
21 artikla Muut saamelaiset yhteisöt Valtioiden tulee kunnioittaa saamelaiskylä, siidoja, paliskuntia, kolttasaamelaisten kyläkokouksia ja muita saamelaisten toimivaltaisia organisaatioita tai paikallisia saamelaisia edustajia sekä tarvittaessa neuvotella näiden kanssa.	18 artikla Neuvottelut muiden saamelaisia edustavien tahojen kanssa Säädettäessä lakeja, tehtäessä päätöksiä sekä ryhdyttäessä muihin toimiin, joilla voi olla erityinen merkitys muille saamelaistahoille kuin saamelaiskäräjille, kuten saamelaiskylille, siidoille, paliskunnille, kolttasaamelaisten kyläkokouksille tai muille saamelaisjärjestöille, valtion tulee, jos siihen on syytä, myös neuvotella näiden tahojen edustajien kanssa.	yhteispohjoismaisille elimille, mutta se edellyttää asian säätämistä erillislainsäädännössä. Tilanne on Ruotsissa ja Norjassa erilainen, joissa saamelaiskäräjillä on julkisia hallintotehtäviä. Kolttalaissa ja poronhoitoalaissa säädetään näiden tahojen kuulemisvelvoitteista.	joka lisäisi saamen kansan aitoa yhteisöllisyyttä ja edesauttaisi parhaiten saamen kansan säilymistä yhtenä kansana. Aidosti yhteispohjoismainen edustuksellinen elin, johon luonnollisesti tulisivat kuulua myös Venäjän saamelaiset, pystyisi tehokkaasti ja vaikuttavasti edistämään saamelaisten oikeuksia. Nykyisin paliskuntain yhdistys neuvottelee poronhoitoasioista valtion kanssa. Velvollisuus neuvotella näin monen tahon kanssa on valtiolle hyvin työllistävä, mutta toisaalta artiklasta puuttuu täysin alue- ja paikallistaso, joissa merkittävä osa päätöksistä tehdään. Tällainen artikla edellyttää myös sitä, että kyseisillä tahoilla on tosiasialliset mahdollisuudet neuvotella valtion kanssa – eli resursseja.	
22 artikla Saamelaisalue Valtioiden tulee aktiivisesti pyrkiä vahvistamaan ja kehittämään sitä aluetta, jossa saamelaiset voivat hoitaa tämän sopimuksen ja valtioiden lainsäädännön mukaisia erityisiä oikeuksiaan.		Suomen saamelaisten kotiseutualueesta on säädetty saamelaiskäräjälaissa. Ruotsissa ja Norjassa on määritetty saamen kielialueet, mutta ei vastaavaa saamelaisten kotiseutualueita. Sopimuksen soveltamisalan kannalta on tärkeää, että sopimuksen maantieteellinen soveltamisalue määritetään.	Saamelaisalueen määrittäminen pohjoismaisessa saamelaisopimuksessa olisi hyvin tärkeää ja on valitettavaa, että siitä ei säädetä parafoidussa sopimuksessa. Saamelaisen kotiseutualue ei pysy elinvoimaisena ilman riittävää palvelurakennetta ja mahdollisuuksia opiskella, tehdä työtä myös perinteisten elinkeinojen ulkopuolella ja koulutautua. Saamelaiskulttuurin tulevaisuudelle perinteisen asuma-alueen elinvoimaisuus ja sen turvaaminen on hyvin tärkeää. Mikäli saamelaisten perinteiset asuma-alueet autioituvat, saamelaiskulttuurin tulevaisuus on yhä uhanalaisempi ja saamelaisuus on vaarassa muuttua kielelliseksi vähemmistöksi.	
III luku Saamen kieli ja saamelainen kulttuuri	III luku Kieli ja kulttuuri			

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
<p>23 artikla Saamelaisten kielelliset oikeudet Saamelaisilla tulee olla oikeus käyttää, kehittää ja välittää tuleville sukupolville kieltään ja perinteitään samoin kuin edistää saamen kielen taidon levittämistä myös sellaisille saamelaisille, jotka osaavat kieltä vain epätäydellisesti tai eivät lainkaan osaa sitä.</p> <p>Saamelaisilla tulee olla oikeus päättää henkilönimistään ja maantieteellisistä nimistään sekä ylläpitää tätä nimistöä ja saada sille yleistä tunnustusta.</p>	<p>20 artikla Oikeus kieleen ja kulttuuriin</p> <p>Saamelaisilla on oikeus harjoittaa, käyttää, kehittää, säilyttää ja tuleville sukupolville välittää kieliään ja kulttuuriaan. Valtiot kunnioittavat, edistävät ja suojelevat näitä oikeuksia.</p>	<p>Suomen perustuslaissa taataan saamelaisille oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin ja saamen kielilaisa säädetään kielellisistä oikeuksista.</p>	<p>Artikla nykyisellään ei muuta olemassa olevaa tilannetta.</p>	<p>Vähemmistöpuitesopimuksen artikla 10 takaa saamelaisille oikeuden käyttää saamen kieltä yksityisesti ja julkisesti, suullisesti ja kirjallisesti sekä oppia omaa kieltään (artikla 14). Kansallisella vähemmistöön kuuluvalla henkilöllä on myös oikeus käyttää omakielisiä nimiään (11 artikla). Valtioiden on myös ryhdyttävä toimiin opetuksen ja tutkimuksen alalla kansallisten vähemmistöjensä kulttuuria, historiaa, kieltä ja uskontoa koskevan tiedon vaalimiseksi.</p> <p>Alueellisia ja vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan artiklassa 7 valtiot sitoutuvat luomaan olosuhteet, jotka mahdollistavat vähemmistökielen säilymisen ja sitoutuvat poistamaan rajoitukset, jotka estävät vähemmistökieliä menestymästä.</p> <p>Artikla 8 edellyttää että vähemmistökielisille on saatavissa omakielistä koulutusta esi-, perus-, toisen asteen ja korkeakouluopetuksessa sekä varmistamaan alueellisten kielten tai vähemmistökielten taustalla olevan historian ja kulttuurin opetuksen.</p> <p>Artiklojen 9 ja 10 mukaan vähemmistökieltä tulee voida käyttää oikeus-, hallinto- ja viranomaisasioinnissa.</p>
<p>24 artikla Valtioiden vastuu saamen kielestä</p> <p>Valtioiden tulee mahdollistaa saamelaisille saamen kielen säilyttäminen, kehittäminen ja levittäminen. Valtioiden tulee huolehtia siitä, että saamelaista kirjaimistoa voidaan käyttää tehokkaasti tässä tarkoituksessa.</p> <p>Saamen kieltä tulee voida käyttää tehokkaasti tuomioistuimissa ja hallintoviranomaisissa saamelaisalueilla sekä myös näiden alueiden ulkopuolella sellaisissa asioissa, joita on ensin käsitelty saamelaisalueilla tai joilla muuten on erityinen liittymä näihin alueisiin.</p> <p>Sopimusvaltioiden tulee edistää saamenkielisen kirjallisuuden julkaisemista.</p> <p>Tämän artiklan määräykset koskevat myös harvinaisempia saamen kielimuotoja.</p>	<p>21 artikla Saamen kielen käyttö</p> <p>Saamelaisilla on oikeus käyttää henkilönnimiään sekä saada ne hyväksytyiksi kansallisten säännösten mukaisesti.</p> <p>Saamelaisalueilla on voitava hyväksyä ja käyttää saamenkielisiä maantieteellisiä nimiä.</p> <p>Saamelaisilla on oikeus käyttää saamen kieltä tuomioistuimissa ja asiointaessa viranomaisten kanssa saamelaisalueilla.</p> <p>Valtiot edistävät saamelaisten mahdollisuutta käyttää saamen kieltä terveyden- ja sairaanhoitoon sekä sosiaalihuollossa saamelaisalueilla.</p> <p>Valtiot helpottavat saamen kielen käyttöä saamelaisalueiden ulkopuolella.</p>	<p>Saamelaisilla on nykyisin oikeus käyttää ja saada saamenkieliset henkilönnimensä hyväksytyiksi. Virallisissa asiakirjoissa saamen ortografiaa ei tunnusteta ja nimet kirjoitetaan suomen kielen aakkosilla.</p> <p>Saamen kielilaki takaa Suomessa saamelaisille oikeuden käyttää saamen kieltä eri palveluissa sekä tuomioistuimissa.</p>	<p>Artikla vastaa nykyistä lainsäädäntöä, mutta on puutteellinen ja rajoitettava, koska rajoittaa oikeuden koskemaan vain saamelaisalueita – joita sopimuksessa ei määritetä.</p> <p>Suuri osa saamelaisten kotiseutualueen palveluista – kuten tuomioistuimet ja osa sosiaali- ja terveyspalveluista sijaitsee kotiseutualueen ulkopuolella.</p> <p>Sopimus on kirjoitettu useissa kohdissa puutteellisesti ja lakiteknisesti epäselvästi. Esimerkiksi viimeisen lauseen velvoite huomioida saamelaiskulttuuriin liittyviä seikkoja on epäselvä, sekava ja määrittämätön. Sopimus antaa suurta tulkinnanvara.</p>	<p>Vähemmistöpuitesopimuksen mukaan Kansallisella vähemmistöön kuuluvalla henkilöllä on myös oikeus käyttää omakielisiä nimiään (11 artikla).</p>

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>25 artikla Saamelaiset tiedotusvälineet Sopimusvaltioiden tulee luoda edellytyksiä itsenäiselle saamelaiselle tiedotusvälinepolitiikalle, joka mahdollistaa saamelaisille tiedotusvälineille oman kehityksensä ohjaamisen ja yleisesti kiinnostavia asioita koskevan tiedon ja mielipiteiden ilmaisen rikkaan ja monipuolisen tarjoamisen saamelaisille.</p> <p>Valtioiden tulee huolehtia, että saamenkielisiä ohjelmia voidaan lähettää radiossa ja televisiossa sekä edistää saamenkielisten lehtien julkaisemista. Valtioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa myös edistää yhteistyötä yli valtionrajojen sellaisten tiedotusvälineiden kanssa, jotka tarjoavat saamenkielistä ohjelmaa tai saamenkielisiä artikkeleita.</p> <p>Mitä toisessa kappaleessa määrätään saamen kielestä, koskee kohtuullisessa laajuudessa myös harvinaisempia saamen kielimuotoja.</p>	<p>Terveysten- ja sairaanhuollon sekä sosiaalihuollon alalla valtiot huomioivat saamelaiskulttuuriin liittyviä seikkoja.</p> <p>25 artikla Tiedotusvälineet Valtiot edistävät laajaa saamenkielistä mediatarjontaa. Ottaen huomioon tiedotusvälineiden riippumattomuuden valtioiden tulee mahdollisimman hyvin huolehtia siitä, että saamelaisille annetaan mahdollisuus luoda ja käyttää omia tiedotusvälineitä.</p>	<p>Suomessa toimii Yle Sápmi ja Lapin Kansassa on saamenkielisiä uutisia. Norjassa ja Ruotsissa toimii saamenkielisiä tiedotusvälineitä. Artikla ei todennäköisesti muuta nykytilannetta lainkaan.</p>	<p>Saamelaiset tv- ja radioasemat ovat osa kansallisia yleisradioyhtiöitä ja alisteisia kansallisten yhtiöiden myöntämästä rahoituksesta. Saamelaiset mediatoimijat ovat riippuvaisia valtion rahoituksesta ja osa valtiollisia yleisradioyhtiöitä ja täten riippuvaisia kansallisista elimistä. Laadukas journalismi edellyttää resursseja, koulutusta ja jatkuvaa kehitystyötä. Laadukas journalismi ei ole vain haastattelua ja tiedotusta, vaan kriittistä, tutkivaa journalismia. Lasten ja nuorten mahdollisuudet saada omakielistä mediatarjontaa ovat edelleen hyvin heikot. Alkuperäisestä sopimusluonnoksesta artikla on lieventynyt ja aktiivinen kehittämistoiminta on poistunut.</p>	<p>Vähemmistökielisopimuksen mukaan valtioiden tulee myös varmistaa, että valtiossa on vähemmistökielisiä joukkoviestimiä (artikla 11).</p>
<p>26 artikla Saamelainen koulutus Saamelaisalueiden saamelaisille tulee varata tilaisuus opetukseen saamen kielessä ja saamen kielellä. Opetus ja opintotukijärjestelmä tulee mukauttaa heidän taustaansa. Opetuksen tulee mahdollistaa kaintensoiseen jatkokoulutukseen osallistuminen ja samalla vastata saamelaisten tarpeisiin voida vastaisuudessa toimia perinteisten saamelaisten elinkeinojen parissa. Opintotukijärjestelmä tulee muotoilla siten, että se mahdollistaa korkeamman koulutuksen saamen kielellä.</p> <p>Saamelaisalueen ulkopuolella saamelaisille lapsille ja nuorille tulee antaa tilaisuus saamen kielen opetukseen, samoin kuin opetukseen saamen kielellä siinä laajuudessa kuin sen arvioidaan olevan kohtuullista erityisillä alueilla. Opetus tulee mahdollisimman laajasti mukauttaa heidän</p>	<p>23 artikla Opetus Saamelaisilla on peruskoulussa tai muulla vastaavalla kouluasteella oikeus saamen kielen opetukseen ja saamenkieliseen opetukseen saamelaisalueilla. Muilla maantieteellisillä alueilla valtiot takaavat saamelaisille mahdollisuuden saada saamen kielen opetusta sekä edistävät mahdollisuuksia saamenkieliseen opetukseen. Valtiot ryhtyvät toimenpiteisiin koulutuksen alalla, jotta saamelaisten asemaan ja oikeuksiin alkuperäiskansana sekä heidän historiaansa, kieleensä ja kulttuuriinsa liittyvä tietämys ja kunnioitus lisääntyisivät. Saamelaiskäräjien kanssa neuvotellaan 17 artiklan mukaisesti opetuksen sisällöstä saamelaisaineissa tai</p>	<p>Saamelaisilla on oikeus saada saamen kielen opetusta nykyisen peruskoulussa ja toisella asteella saamelaisien kotiseutualueella ja saamen kielen opetusta sen ulkopuolella. Saamelaiskäräjät vastaa saamelaisesta oppimateriaalituotannosta ja saamelaiskäräjien edustajat osallistuvat valtakunnallisten opetussuunnitelmien laadintaan.</p>	<p>Suurin haaste on turvata laadukasta opetusta ja opettajia sekä saamelaiskulttuurinmukaista ja saamenkieliset opetusta saamelaisille ja toisaalta samanaikaisesti elvyttää saamen kieltä osana varhaiskasvatusta ja peruskoulua. Pohjoismaisesta saamelaisopetuksesta on poistettu saamelaiskulttuurin mukainen opetus -velvoite pois. Saamelaisopetuksen kehittämiseksi ja tehostamiseksi ylikansalliset opetussuunnitelmat, yhteisiä oppimateriaaleja ja saamelaiskulttuurinmukaisen pedagogiikan kehittäminen on jäänyt sopimuksessa huomiotta.</p>	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
<p>taustaansa. Valtakunnalliset opetussuunnitelmat tulee laatia yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa ja sopeuttaa saamelaisten lasten ja nuorten kulttuuriseen taustaan ja tarpeisiin.</p>	<p>saamelaiskäräjät voi määrätyissä puitteissa kehittää opetuksen sisältöä saamelaisaineissa ja saamelaisten historiaan, kulttuuriin, saamelaisten perinteisiin elinkeinoinhin ja yhteiskuntaelämään liittyen. Valtiot voivat, jos se katsotaan tarpeelliseksi, tilapäisesti tarjota vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä käytettäväksi alueilla, joilla ei ole saamenkielentaitoisia opettajia ja joilla saamelaisten oppilaiden määrä on vähäinen.</p>			
<p>28 artikla Saamelaisia koskeva opetus ja tiedottaminen Saamelaisten kulttuurin ja yhteiskuntaelämän tulee tarkoituksenmukaisella tavalla ilmetä opetuksessa myös saamelaisyhteisön ulkopuolella. Opetuksen tulee erityisesti pyrkiä edistämään tietoa saamelaisten asemasta valtioiden alkuperäiskansana. Valtioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa järjestää saamelaisten kulttuurin ja yhteiskuntaelämän opetusta sellaisille ihmisille, jotka aikovat työskennellä saamelaisalueella. Valtioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa huolehtia siitä, että yleistä tietoa saamelaisesta kulttuurista ja saamelaisten yhteiskuntaelämästä levitetään laajasti</p>				
<p>27 artikla Tutkimus Sopimusvaltioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa luoda hyvät edellytykset tutkimukselle, joka palvelee saamelaisen yhteiskunnan tiedontarvetta ja edistää saamelaisten tutkijoiden rekrytointia. Saamelaista tutkimusta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon saamelaisen yhteiskunnan kielelliset ja kulttuuriset olosuhteet. Valtioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa edistää saamelaisten ja muiden tutkimuslaitosten yhteistoimintaa valtion rajojen sisä- ja ulkopuolella sekä tukea tutkimuslaitoksia, jotka erityisesti harjoittavat 1 kappaleessa tarkoitettua tutkimusta. Saamelaisten elinoloja koskevaa tutkimusta harjoitettaessa tulee ottaa huomioon saamelaisten alkuperäiskansa-aseman vaatimat eettiset säännöt.</p>	<p>24 artikla Tutkimus Valtiot luovat hyvät edellytykset saamelaisyhteisön kannalta merkittävälle tutkimukselle ja tutkimusyhteistyölle. Tällaista tutkimusta harjoitettaessa on otettava huomioon vakiintuneet tutkimuseettiset säännöt ja kansainväliset periaatteet, joita noudatetaan alkuperäiskansoihin liittyvässä tutkimuksessa.</p>			

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>29 artikla Sosiaali- ja terveystoimi Valtioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa huolehtia siitä, että terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut saamelaisten asuinalueilla järjestetään siten, että näillä alueilla asuville saamelaisille taataan heidän kielelliseen ja kulttuuriseen taustaansa mukautettua apua.</p> <p>Sosiaali- ja terveysviranomaisten tulee myös saamelaisten asuinalueiden ulkopuolella ottaa huomioon saamelaisten asiakkaiden ja potilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta.</p>				
<p>30 artikla Saamelaiset lapset ja nuoret Saamelaisilla lapsilla ja nuorilla on oikeus harjoittaa kulttuuriaan sekä säilyttää ja kehittää saamelaista identiteettiään.</p>	<p>6 artikla Saamelaislasten oikeudet Valtiot edistävät erityisesti saamelaislasten oikeutta erikseen ja yhdessä muiden saamelaisten kanssa säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä. Valtiot kiinnittävät erityishuomiota saamelaislasten tarpeisiin ja oikeuksiin täyttäessään tämän sopimuksen mukaisia velvoitteitaan. Saamelaislasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Kaikissa saamelaislapsia koskevissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.</p>	<p>Artikla vastaa lasten oikeuksien sopimuksen velvoitteita. Saamelaislapsilla on edelleen suuria haasteita saada omakielisiä laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella, saamenkielinen iltapäiväkerhotoiminta on olematonta.</p>		<p>Lasten oikeuksien yleissopimuksen 30 artikla on samansisältöinen kuin KP-sopimuksen 27 artikla. Artiklan mukaan alkuperäiskansaan kuuluvalta lapselta ei saa kieltää oikeutta nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Sopimuksen 2 artikla kieltää lasten syrjinnän heidän mm. kielen ja syntyperän perusteella. Sopimuksen 17 artiklan mukaan valtioiden on taattava, että lapset saavat tietoa monista eri lähteistä Valtioiden tulee rohkaista tiedotusvälineitä kiinnittämään erityistä huomiota tai alkuperäiskansalasten kielellisiin tarpeisiin. Sopimuksen 29 artiklan mukaan lasten opetuksen tulee perustua mm. ihmisoikeuksien ja perusvapauksien sekä Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamisen kehittämiseen ja kunnioituksen edistämiseen lapsen vanhempia, omaa sivistyksellistä identiteettiä, kieltä ja arvoja kohtaan.</p> <p>ILO 169-sopimus: 29 artikla Koulutuksella on pyrittävä antamaan kyseisten kansojen lapsille sellaiset yleistiedot ja taidot, joiden avulla he pystyvät osallistumaan täysimääräisesti ja tasa-arvoisina sekä oman yhteisönsä että kansallisen yhteisön elämään</p>

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>31 artikla Perinteiset taidot ja kulttuurinilmaukset</p> <p>Valtioiden tulee kunnioittaa saamelaisten oikeutta hallita perinteistä tietämystään ja perinteisiä kulttuurinilmauksiaan sekä edistää sitä, että saamelaiset voivat säilyttää ja kehittää niitä sekä välittää niitä tuleville sukupolville. Kun muut kuin saamelaiset käyttävät saamelaiskulttuuria taloudellisesti hyväkseen, tulee valtioiden edistää sitä, että saamelaisilla on mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja saada kohtuullinen osa toiminnan taloudellisesta tuloksesta. Saamelaiskulttuuria tulee suojella sellaisen kulttuuristen ilmaisujen käytöltä, jotka harhaanjohtavalla tavalla näyttävät olevan saamelaista alkuperää. Valtioiden tulee edistää sitä, että saamelaisten perinteiset taidot otetaan huomioon saamelaisten elinoloista päätettäessä.</p>	<p>22 artikla Saamelainen kulttuuriperintö, saamelaiset kulttuuri-ilmaukset sekä saamelainen perinteinen tieto</p> <p>Valtiot ottavat huomioon saamelaisen kulttuuriperinnön, saamelaiset kulttuuri-ilmaukset ja saamelaisen perinteisen tiedon päätöksenteossa, joka koskee saamelaisia olosuhteita. Saamelainen aineellinen kulttuuriperintö suojellaan lailla. Valtiot edistävät saamelaisten immateriaalisen kulttuuriperinnön turvaamista. Saamelaiskäräjät, tai viranomaiset yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa, saamelaiset museot tai muut saamelaiset laitokset vastaavat saamelaista kulttuuriperintöä koskevista asioista. Valtion tai muun julkisen laitoksen hallussa olevan saamelaisen kulttuuriperinnön hallinnointi kuuluu Saamelaiskäräjille taikka museoille tai laitoksille yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa. Valtiot edistävät saamelaisen kulttuuriomaisuuden palauttamista ja hallinnointia kolmannen kappaleen mukaisesti.</p>		<p>Artikla on luonteeltaan sekava, yhdistäen kulttuuriperinnön, kulttuurilmaukset ja perinteisen tiedon samaan pykälään ja viittaa saamelaiskäräjiin, museoihin, arkistolaitokseen, valtiollisiin laitoksiin ja yksityisoikeudellisiin laitoksiin, ja osa toimista on parlamentaarisen kentän ulkopuolella. Artikla ei anna saamelaisille hallintaoikeuksia perinteiseen tietoon ja kulttuuri-ilmauksiin.</p>	<p>Biodiversiteetisopimuksen artikla 8(j) velvoittaa valtioita kunnioittamaan, suojelemaan ja ylläpitämään saamelaisten biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kannalta merkittävää tietämystä sekä rohkaista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen käytöstä saatujen hyötyjen tasapuolista jakamista. Artikla 10(c) edellyttää, että valtio suojelee ja kannustaa biologisten resurssien perinteistä käyttöä perinteisten kulttuuristen tapojen mukaisesti, jotka soveltuvat suojelun ja kestävän käytön vaatimuksiin.</p> <p>Kulttuuri-ilmauksien suojelusopimuksen tavoitteena on suojella ja edistää kulttuurien moninaisuutta (1 artikla). Sopimuksen mukaan kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojeleminen ja edistäminen edellyttää kaikkien kulttuurien, myös vähemmistöön kuuluvien henkilöiden ja alkuperäiskansojen kulttuurien yhdenvertaisuuden ja kunnioittamisen tunnustamista (2 artikla). Sopimusosapuolten tulee ryhtyä toimiin kulttuuri-ilmauksien suojelemiseksi ja turvaamiseksi (6 artikla). Aineettoman kulttuuriperinnön suojelusopimus tunnustaa että alkuperäiskansoilla on tärkeä rooli aineettoman kulttuuriperinnön tuottamisessa, suojelemisessa, ylläpitämisessä ja uudelleenluomisessa ja siten myös kulttuurisen moninaisuuden ja inhimillisen luovuuden edistämisessä. Sopimuksen tavoitteena on suojella aineetonta kulttuuriperintöä ja varmistaa asianomaisten yhteisöjen, ryhmien ja yksilöiden kulttuuriperinnön kunnioittaminen (artikla 1). Sopimuksen osapuolten tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseksi omalla alueellaan ja tunnistaa ja määrittää alueellaan esiintyvän aineettoman kulttuuriperinnön eri elementit yhteistyössä sidosryhmien kanssa (11 artikla). Osapuolten tulee myös luetteloida valtiossa esiintyvää aineetonta kulttuuriperintöä (12 artikla).</p>
<p>32 artikla Saamelaiset kulttuurimuistomerkit</p>				

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomen- nos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>Saamelaisia kulttuurimuistomerkkejä tulee suojata lailla. Niiden hallinnoinnin tulee kuulua saamelaiskäräjille tai kulttuurilaitoksille yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa. Valtioiden tulee ryhtyä saamelaisen kulttuurimuistomerkkien dokumentointia, suojelua ja hallintoa koskevaan valtioiden rajat ylittävään yhteistyöhön. Valtioiden tulee edistää sitä, että saamelaisalueilta pois viedyt, saamelaisyhteisölle erityisen tärkeät kulttuurimuistomerkit, luovutetaan sopiviin museoihin tai kulttuurilaitoksille sopimusvaltioiden saamelaiskäräjien kanssa tehtävän tarkemman sopimuksen mukaan.</p>				
<p>33 artikla Kulttuurin perusta Valtioiden velvollisuudet saamelaiskulttuurin suhteen käsittävät myös kulttuurin aineellisen perustan siten, että saamelaisille tarjotaan välttämättömät elinkeinoihin liittyvät ja taloudelliset edellytykset säilyttää ja kehittää kulttuuriaan.</p>		<p>Norjassa on laaja tukijärjestelmä myös saamelaiselinkeinojen harjoittajille ja myös Ruotsin saamelaiskäräjillä on erityinen tukijärjestelmänsä. Suomessa ei ole erityistä elinkeinotukea saamelaisille saataville, vain yleiset elinkeinopoliittiset tukijärjestelmät.</p>	<p>Pohjoismainen saamelaisopimus on luonteeltaan edistävää, esimerkiksi artikla 26 sisältää vain kehoituksia valtioille. Pohjoismaisen saamelaisopimuksen toimeenpanon resursointi on täysin arvioimatta ja myös keskustelematta julkisesti. Sopimuksen tehokas toimeenpano edellyttää lisää resursseja yhteiskunnan kaikille eri aloille.</p>	<p>YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan saamelaiselle yhdessä ryhmänsä kanssa tulee turvata heidän perinteinen elämäntaponsa elinkeinojen harjoittajana (Ilmari Länsman et al. vs. Suomen valtio, 1992). Ihmisoikeuskomitea on kiinnittänyt Suomen valtion huomiota tapauksessa Ilmari Länsman et al. vastaan Suomen valtio, vuonna 1992, muun ohella siihen, että saamelaisyhteisön tulee pysyä elinvoimaisena myös tulevaisuuteen nähden.</p>
	<p>26 artikla Valtionrajoja ylittävä yhteistyö Valtiot edistävät saamen kielenhuoltoa koskevaa valtionrajat ylittävää yhteistyötä erityisesti määriteltäessä kielellisiä normeja ja terminologiaa. Valtiot edistävät valtionrajat ylittävää yhteistyötä kysymyksissä, jotka koskevat saamen kielen koulutusta ja opetusta, saamenkielistä koulutusta ja opetusta sekä saamelaisten historiaa, kulttuuria ja kieltä koskevaa koulutusta ja opetusta. Lisäksi valtiot edistävät saamenkielisen oppimateriaalin ja saamelaisten historiaa, kulttuuria ja kieltä koskevan oppimateriaalin kehittämistä</p>		<p>Artikla on hyvin julistuksenomainen, sisältäen edistämistä ja rohkaisemista. Artikla ei pidä sisällään yhteistyötä perinteisten elinkeinojen osalta. Artikla on valtiokeskeinen eikä siirrä saamelaiselimille päätösvaltaa saamen kielen terminologiassa, kulttuuriperinnössä, opetussuunnitelmien laadinnassa tai koulutuksessa. Rajat ylittävän yhteistyön edistäminen edellyttäisi julkisten hallintotehtävien siirtoa yhteisille saamelaiselimille.</p>	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
	koskevaa valtionrajat ylittävää yhteistyötä. Valtiot edistävät saamelaisen kulttuuriperinnön ja saamelaisten perinteisen tiedon dokumentointiin, suojeluun ja käyttöön liittyvää valtionrajat ylittävää yhteistyötä. Valtiot rohkaisevat mahdollisuuksien mukaan ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden huomioon ottaen valtionrajat ylittävää yhteistyötä saamenkielistä mediatarjontaa tarjoavien tiedotusvälineiden välillä.			
IV luku Saamelaisten oikeus maahan ja veteen	IV luku Maa ja vesi			
<p>34 artikla Maan ja veden perinteinen käyttö</p> <p>Pitkäaikainen perinteinen maa- tai vesialueiden käyttö muodostaa perustan saamelaisten yksilölliselle tai yhteisölliselle omistusoikeudelle näihin alueisiin pitkäaikaista käyttöä koskevien kansallisten tai kansainvälisten sääntöjen mukaan.</p> <p>Jos saamelaiset, olematta omistajan asemassa, hallitsevat ja ovat perinteisesti käyttäneet tiettyjä maa- tai vesialueita poronhoitoon, metsästykseseen tai kalastukseen taikka muulla tavalla, tulee heillä olla oikeus alueiden jatkuvaan hallintaan ja käyttöön samassa laajuudessa kuin aikaisemminkin. Jos saamelaiset käyttävät aluetta yhdessä toisen kanssa, tulee kuitenkin saamelaisten ja toisen käyttäjän käyttää oikeuksiaan ottaen molemminpuolisesti huomioon toisensa ja kilpailevien oikeuksien luonne. Erityistä huomiota tulee tässä yhteydessä kiinnittää poronhoitoa harjoittavien saamelaisten asemaan. Alueiden jatkuvan käyttöoikeuden rajaaminen samaan laajuuteen kuin aikaisemminkin ei saa estää hyödyntämismuotojen tarpeellista sopeuttamista tekniseen ja taloudelliseen kehitykseen.</p>	<p>27 artikla Oikeus maahan ja veteen</p> <p>Ne alueet, joita saamelaiset ovat perinteisesti käyttäneet, ovat perustana sille, että saamelaiset voivat ylläpitää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä. Saamelaisten pitkäaikainen perinteinen maa- ja vesialueiden käyttö on valtioissa muodostunut perustaksi saamelaisten kollektiiviselle tai yksilölliselle omistus - tai käyttöoikeudelle.</p>		<p>Maa- ja vesioikeuksia koskeva luku on hyvin toteava ja moniselitteinen ja on kirjoitettu luonteeltaan siten, että maa- ja vesioikeudet voidaan ratkaista neuvotteluilla ja käyttöoikeuksilla. Pohjoismaisen saamelais-sopimuksen muotoilu on myös nykytilaa ja historiaa painottava ja voidaan tulkita ottaen huomioon myös sopimuksen preambulan/esi-puheen siten, että nykyiset oikeudet ovat riittäviä saamelaisten maa- ja vesioikeuksien turvaamiseksi. Artiklat sellaisenaan rajoittavat myös Ilo 169-sopimuksen mahdollista ratifiointia ja toimeenpanoa.</p>	<p>ILO 169: sopimus: 13 artikla</p> <p>1. Yleissopimuksen tämän osan määräyksiä sovellettaessa hallitusten tulee kunnioittaa sitä erityistä merkitystä kyseisten kansojen kulttuurille ja henkisille arvoille, joka on näiden kansojen suhteella niihin maihin tai alueisiin, joilla ne asuvat tai joita ne muuten käyttävät, tai tapauksen mukaan molempiin, ja erityisesti tämän suhteen yhteisöllisiä näkökohtia.</p>

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>Sen arvioiminen, onko kyseessä tässä artiklassa tarkoitettu perinteinen käyttö, tulee tapahtua sen perusteella, mikä muodostaa perinteisen saamelaisen maan ja veden hyödyntämisen sekä ottamalla huomioon sen, ettei saamelaisten käyttö usein jätä pysyviä jälkiä luontoon.</p> <p>Tämän artiklan määräykset eivät sisällä mitään rajoitusta oikeuteen saada takaisin omaisuutta, joka saamelaisilla voi olla kansallisen tai kansainvälisen oikeuden mukaan</p>				
<p>35 artikla Saamelaisten maahan ja veteen kohdistuvien oikeuksien suoja</p> <p>Valtioiden tulee ryhtyä välttämättömiin toimenpiteisiin suojatakseen tehokkaasti saamelaisten 34 artiklan mukaisia oikeuksia. Valtioiden tulee tässä tarkoituksessa erityisesti määrittellä ne maa- ja vesialueet, joita saamelaiset perinteisesti käyttävät. Kansallisessa oikeudessa tulee olla sopivia menettelyjä saamelaisten maahan ja veteen kohdistuvia oikeuksia koskevien vaatimusten käsittelemiseksi. Tuomioistuinmessä olevassa kyseisiä oikeuksia koskevassa asiassa saamelaisten tulee saada asian käsittelemiseksi välttämätöntä taloudellista apua.</p>	<p>28 artikla Maahan ja veteen kohdistuvien oikeuksien turvaaminen</p> <p>Valtiot ryhtyvät toimiin varmistaakseen saamelaisten oikeudet perinteisesti käyttämiinsä luonnonvaroihin, niiden saantiin sekä mahdollisuudet niiden käyttöön saamelaisalueilla. Valtiot varmistavat, että kansallisessa lainsäädännössä on soveltuvat menettelyt, joilla voidaan sitovasti vahvistaa saamelaisten oikeudet maahan ja veteen. Oikeuksien olemassaoloa arvioitaessa huomioidaan, että saamelaisten luonnonvarojen käytöstä harvoin jää pysyviä jälkiä luontoon.</p>			<p>ILO 169: 14 artikla</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kyseisille kansoille on tunnustettava omistus- ja hallintaoikeudet niihin maihin, joilla ne perinteisesti asuvat. Tapauksen mukaan on lisäksi toteutettava toimenpiteet, joilla turvataan näiden kansojen oikeus käyttää maita, jotka eivät ole yksinomaan niiden asuttamia mutta joita ne ovat perinteisesti voineet käyttää toimeentulonsa hankkimiseen ja perinteiseen toimintaansa. Tältä osin on kiinnitettävä erityistä huomiota paimentolaiskansojen ja kiertävien viljelijöiden tilanteeseen. 2. Hallitusten on tarvittaessa toteutettava toimet, joilla määritetään kyseisten kansojen perinteisesti asuttamat maat ja taataan tehokas suoja niiden omistus- ja hallintaoikeuksille. 3. Kansalliseen oikeusjärjestelmään on sisällytettävä asianmukaiset menettelyt kyseisten kansojen esittämien maahan liittyvien vaatimusten ratkaisemiseksi.
<p>36 artikla Luonnonvarojen hyödyntäminen</p> <p>Saamelaisten oikeutta luonnonvaroihin 34 artiklassa tarkoitetuilla maa- tai vesialueilla tulee erityisesti suojata. Samassa yhteydessä tulee ottaa huomioon, että näiden keskeytymätön käyttö voi olla edellytys saamelaisten perinteisen tietämyksen ja perinteisten kulttuuristen ilmausten säilymiselle. Ennen kuin julkinen viranomainen lain nojalla antaa luvan mineraalien tai muiden maanalaisten luonnonvarojen tutkimiseen tai hankkimiseen taikka päättää muiden luonnonvarojen hyödyntämisestä sellaisilla maa- tai vesialueilla, jotka</p>	<p>30 artikla Luonnonvaroihin puutuminen tai niiden muuttunut käyttö</p> <p>Kun valtiot harkitsevat saamelaisalueiden luonnonvaroja koskevia toimenpiteitä tai niiden käyttötarkoituksen muutosta tai lupien myöntämistä näihin, valtiot kiinnittävät erityistä huomiota siihen, etteivät toimenpiteet tai muuttunut käyttötarkoitus aiheuta huomattavaa haittaa saamen kielelle, kulttuurille tai yhteiskuntaelämälle. Kun toimenpiteen tai muutoksen sallimista</p>	<p>Suomessa voidaan tulkita kaivoslain saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon vastaavan tätä määrittäystä.</p>	<p>Saamelaisten perinteiset elinkeinot eivät ole mainittuina. Artiklan määräys ei huomio saamelaisten osallistumisoikeutta ja toisaalta artikla siirtää ratkaisun kansallisella lainsäädännöllä säädettäväksi, mikä lisää valtioiden liikkumavaraa. Artikla ei tosiasiallisesti kehitä saamelaisten oikeutta osallistua päätöksentekoon luonnonvarojen käytöstä.</p>	<p>ILO 169: 15 artikla</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kyseisten kansojen oikeudet maidensa luonnonvaroihin on erityisesti turvattava. Näihin oikeuksiin sisältyy kansojen oikeus osallistua näiden luonnonvarojen käyttöön, hallintaan ja suojeluun.

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>saamelaiset omistavat tai joita he käyttävät, tulee neuvotella sellaisten saamelaisien kanssa, joita asia koskettaa. Jos kyse on 16 artiklassa tarkoitusta asiasta, tulee saamelaiskäräjien kanssa neuvotella. Lupaa luonnonvarojen tutkimiseen tai hankkimiseen ei saa myöntää, jos toiminta tekisi mahdottomaksi tai vakavasti vaikeuttaisi saamelaisien jatkuvaa kyseessä olevien alueiden hyödyntämistä ja tämä hyödyntäminen on olennaista saamelaiselle kulttuurille, elleivät saamelaiskäräjät ja saamelaiset, joita asia koskettaa, suostu tähän. Tämän artiklan määräykset koskevat myös muita luontoon kajoamisen tai luonnon käyttämisen muotoja 34 artiklassa tarkoitetuilla alueilla. Kajoamisen tai käytön muotona pidetään muun muassa metsänhakkuita, vesi- ja tuulivoimalaitoksia, teiden ja vapaa-ajan asuntojen rakentamista sekä sotilaallisia harjoituksia ja pyyryä harjoitusalueita.</p>	<p>harkitaan, valtiot huolehtivat sitä silmällä pitäen siitä, että eri toimenpiteiden kokonaisvaikutus saamelaiseen kulttuuriin, kieleen ja yhteiskuntaelämään alueella huomioidaan. Puututtaessa saamelaisien omistus- tai käyttöoikeuteen korvausta maksetaan sen mukaan, mitä siitä tarkemmin säädetään kansallisessa lainsäädännössä.</p>			
<p>37 artikla Korvaus ja osa tuotosta Saamelaisilla, joita asia koskettaa, tulee olla oikeus saada korvausta kaikesta 36 artiklan 2 ja 4 kappaleessa tarkoitettujen toiminnan aiheuttamasta vahingosta. Jos kansallisessa lainsäädännössä on säännöksiä, jotka velvoittavat luonnonvarojen hyödyntämiseen luvan saanutta suorittamaan maksun maanomistajalle tai antamaan tälle osan toiminnan tuotosta, tulee luvansaajalla olla sama velvollisuus kyseessä olevaa aluetta perinteisesti käyttäneitä ja edelleen käyttäviä saamelaisia kohtaan. Tämän artiklan määräykset eivät sisällä mitään rajoitusta oikeuteen saada luonnonvarojen hyödyntämisen tuotosta osa, joka voi seurata kansainvälisestä oikeudesta.</p>				<p>ILO 169-sopimus, 15 artikla 2 kohta: 2. Tapauksissa, joissa valtio säilyttää omistusoikeuden mineraalivaroihin tai maanalaisiin luonnonvaroihin tai oikeudet muihin maiden luonnonvaroihin, hallitusten on otettava käyttöön tai ylläpidettävä menettelyt, joilla hallitukset kuulevat kyseisiä kansoja ennen niiden maiden luonnonvaroihin kohdistuvan tutkimus- tai hyödyntämisohjelman aloittamista tai sitä koskevan luvan myöntämistä selvittääkseen, haittaisiko ohjelma näiden kansojen etuja, ja missä määrin. Kyseisten kansojen on päästävä mahdollisuuksien mukaan osallisiksi tällaisen toiminnan tuottamasta hyödystä, ja niiden on saatava oikeudenmukainen korvaus kaikesta vahingosta, jota tällainen toiminta voi niille aiheuttaa.</p>
	<p>29 artikla Keskinäinen kunnioitus Valtiot huolehtivat siitä, että oikeudenhaltijat ja kaikki muut maiden ja vesien käyttäjät osoittavat</p>		<p>Artikla on luonteeltaan julistuksenomainen ja kuuluisi paremminkin preambula/esipuhe-osaan. Miten käytännössä tämän artiklan mää-</p>	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
	keskinäistä kunnioitusta toistensa intressejä kohtaan ottaen samalla huomioon, mitä saamelaisten luonnonvarojen käyttö merkitsee saamelaiselle kulttuurille, kielelle ja yhteiskuntaelämälle.		räyksen toteutetaan ja seurataan miten keskinäinen kunnioitus on kehittynyt? Valtiollinen sopimus ulotetaan koskemaan yksilöitä: miten käytännössä toteutuu? Valtio voi tuottaa oikeaa tietoa ja kehittää koulutusta, jotka lisäävät kunnioitusta, mutta yksilöiden käyttäytymiseen tai kunnioittamisen asteeseen valtio ei voi puuttua. Artikla on myös hyvin valitettava ja epäsuhtainen siksi, että itseasiassa pohjoismainen saamelaissopimus - eivätkä täten valtiot – kunnioita saamelaista kulttuuria eivätkä anna saamelaisille oikeutta päättää itse omasta kehityksestään.	
	31 artikla Saamelaisten oikeus harjoittaa kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä Saamelaisilta alkuperäiskansana ei saa kieltää oikeutta harjoittaa kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä puuttamalla luonnonvaroihin tai muuttamalla niiden käyttötarkoitusta.	Artikla ei muuta nykytilaa.	Artikla vastaa KP-sopimuksen velvoitteita ja on otettu jo kansalliseen lainsäädäntöön ja ratkaisukäytäntöön jo aiemmin. Tässä yhteydessä olisi ollut tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön saamelaiskulttuurin heikentämiskielto -määräys.	KP-sopimus artikla 27: Niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.
38 artikla Vuonot ja rannikkovedet Edellä 34-37 artiklan määräykset oikeuksista vesialueisiin tai vesialueiden käyttämiseen koskevat vastaavalla tavalla saamelaisten kalastusta sekä vuonojen ja rannikkovesien muuta käyttöä. Kalan ja muiden meren luonnonvarojen saaliskiintiöiden jaossa sekä näiden luonnonvarojen muussa sääntelyssä tulee asiankuuluvasti ottaa huomioon saamelaisten luonnonvarojen käyttö ja sen merkitys saamelaisille paikallisyhteisöille. Tämä tulee ottaa huomioon, vaikka käyttö olisi näillä merialueilla vähentynyt tai loppunut sen seurauksena, että saaliskiintiöitä ei ole saavutettu tai että syynä on kalan ja muiden luonnonvarojen käytön muu sääntely. Sama koskee tapausta, jos käyttö on vähentynyt tai lakannut luonnonvarojen ehtymisen seurauksena näillä alueilla.	37 artikla Merten luonnonvarat Merisaamelaisalueella tapahtuvassa meren elollisten luonnonvarojen sääntelyssä ja jakamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen millainen merkitys saamelaisten tavalla hyödyntää näitä varoja on saamelaisten kulttuurille, kielelle ja yhteiskuntaelämälle.		Artikla koskee Norjan ja Ruotsin saamelaisia ja kalastusoikeuksia. Merten luonnonvarojen hyödyntäminen on todennäköisesti lisääntymässä arktisella alueella (öljy- ja kaasukentät) tämän johdosta artiklan tulisi olla velvoittavampi ottaen huomioon toimintakentän muutokset. Vaikutukset ulottuvat myös Suomen saamelaisiin ottaen huomioon merten luonnonvarojen hyödyntämisen vaelluskalakantoihin.	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
39 artikla Alueiden ja luonnonvarojen hallinto Niiden oikeuksien lisäksi, jotka saamelaisilla omistus- tai käyttöoikeuden muodossa on, tulee saamelaiskäräjillä olla 16 artiklan mukainen osallistumisoikeus 34 ja 38 artiklassa tarkoitettujen alueiden julkiseen hallintoon.	32 artikla Luonnonvarojen hallinnointi Ottaen huomioon, että saamelaisten maahan ja veteen kohdistuvilla oikeuksilla on erityinen merkitys saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän säilymisen kannalta, valtiot ja muut valtion omaisuutta hallinnoivat neuvottelevat niin pitkälle kuin mahdollista saamelaisten kanssa kysymyksistä, jotka liittyvät saamelaisia koskevien luonnonvarojen hallinnointiin ja joihin 17 artiklan vaatimuksia ei sovelleta, tai osallistavat muulla tavalla aktiivisesti saamelaisia näihin kysymyksiin.		Artikla ei luonteeltaan muuta nykytilaa eikä lisää saamelaisten mahdollisuutta osallistua luonnonvarojen hallinnointiin.	
40 artikla Ympäristönsuojelu ja ympäristöhallinto Valtioiden tulee yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa harjoittaa aktiivista ympäristönsuojelua varmistautuakseen 34 ja 38 artiklassa tarkoitettujen saamelaisten maa- ja vesialueiden kestävästä kehityksestä. Saamelaiskäräjillä tulee olla 16 artiklan mukainen osallistumisoikeus ympäristöhallintoon, joka vaikuttaa näihin alueisiin	33 artikla Luonnon- ja kulttuuriympäristö Valtiot edistävät saamelaisten perinteistä tietoa kunnioittaen saamelaisalueiden luonnon- ja kulttuuriympäristön kestävää käyttöä ja ottaen huomioon luonnon- ja kulttuuriympäristöjen erityisen merkityksen saamelaisten kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän perustana.	Artikla on luonteeltaan toteava eikä muuta nykytilaa. Artikla ei tuo saamelaisille mahdollisuuksia osallistua osallistua ympäristöhallintoon. Suomessa saamelaisten kotiseutualueesta n. 80 % on suojeltua.	Saamelaisten asuttamilla alueilla on merkittävästi luonnonsuojelualueita, jotka ovat tärkeitä saamelaisten perinteisille elinkeinoille. Saamelaisten perinteisten elinkeinon tulevaisuudelle on ratkaisevaa luonnonsuojelualueet ja niiden käyttö saamelaiskulttuurin mukaisesti. Artikla on huonosti muotoiltu, koska saamelaiset eivät ole siinä keskiössä vaan luonnonsuojelualueiden kestävä käytön edistäminen eli kenen tahansa toimijan kestävä käytön edistäminen on keskiössä, ei saamelaisten.	
V luku Saamelaiset elinkeinot	V luku Elinkeinot			
41 artikla Saamelaisten elinkeinon suoja Saamelaisten elinkeinon ja luonnonvarojen käytön tulee nauttia erityistä suojelua oikeudellisten tai taloudellisten toimenpiteiden kautta siinä määrin kuin ne muodostavat tärkeän perustan kulttuurille. Saamelaisten elinkeinon ja luonnonvarojen käyttönä pidetään sellaista toimintaa,	34 artikla Saamelaiset elinkeinot Saamelaisilla elinkeinoilla on erityinen merkitys saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän säilyttämisen, harjoittamisen ja kehittämisen kannalta. Luontaiselinkeinoilla, kalastus, metsästyksen, pienimuotoinen eläintenpito ja luonnonvarojen talteenotto		Artikla on kokonaisuudessaan muotoiltu toteavaksi ja määrittäväksi. Artiklan viimeinen määrittely perinteisten elinkeinon uusista toimintatavoista on hyvin kankea ja määrittelyltään saamelaiskulttuurin ulkopuolinen, korostaen sitä, että saamelaiskulttuuri muuttuu ja kehittyä vain ulkoisten innovaatioiden ja	YK:n ihmisoikeuskomitea on vahvistanut, että KP-sopimuksen 27 artiklan tarkoittama kulttuurin harjoittamisen suoja koskee saamelaisten perinteisiä elinkeinoja, mutta myös näiden ammattien moderneja muotoja (Ilmari Länsman et al. v. Suomen valtio, 1992).

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
joka on olennaista saamelaisten paikallisyhteisöjen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.	mukaan lukien, on pitkät saamelaiset perinteet eri saamelaisalueilla ja pitkäkestoiset vaikutukset kieleen, kulttuuriin ja saamelaisten perinteeseen tietoon sekä asutukseen, kotitalouteen ja duodji-tuotannon raaka-aineisiin. Valtiot edistävät saamelaiselinkeinoja. Elinkeinojen harjoittamista ja luonnonvarojen käyttöä pidetään edelleen saamelaiskulttuurin harjoittamisena, vaikkakin uusia tarkoituksenmukaisia toimintamuotoja otetaan käyttöön yleisen yhteiskuntakehityksen myötä.		yhteiskunnallisen kehityksen perusteella.	
	35 artikla Kulttuurielinkeinot ja luovat elinkeinot sekä matkailu Saamelainen kulttuuri, historia ja luonto ovat kulttuurielinkeinojen ja luovien elinkeinojen sekä matkailun voimavara. Valtioiden edistävät sitä, että tätä voimavaraa hyödynnetään kestäväällä tavalla ja saamen kieltä, kulttuuria ja yhteiskuntaelämää kunnioittaen.		Artiklan ottaminen lukuun, joka käsittelee saamelaisia elinkeinoja on erikoista. Artikla on kirjoitettu siten, että saamelaiskulttuurin hyödyntäminen matkailussa ja luovilla aloilla on hyväksyttävää ja normaalia ja hyväksikäyttöä ei säädelletä eikä se ole saamelaisyhteisön päätettävissä. Pohjoismaisen saamelais-sopimuksen tarkoitus tulisi olla saamelaiskulttuurin turvaaminen, ei valtakulttuurin elinkeinojen. Olisi tarkoituksenmukaisempaa säätää elinkeinoista, jotka tukevat saamelaiskulttuurin, kielen ja elinkeinojen säilymistä ja saamelaisten omien matkailupalvelujen kehittämistä ja verkostoitumista yli valtion rajojen (ns. eettinen matkailu).	
42 artikla Poronhoito saamelaisten elinkeinona Poronhoito erityisenä ja perinteisenä saamelaiselinkeinona ja kulttuurimuotona perustuu perinnäistapaan ja sillä tulee olla	36 artikla Poronhoito Poronhoidolla on saamelaiselinkeinona ja perinnäistapaan perustuvana kulttuurimuotona lain	Artikla ei vastaa Suomen lainsäädäntöä, koska poronhoitolaki ei säädi saamelaisesta poronhoidosta mitään. Poronhoidolla elinkeinomuotona on Suomessa lain suoja, mutta poronhoitolain takaama	Artikla on luonteeltaan hyvin laimea ja siitä puuttuvat todelliset keinot kehittää ja parantaa saamelaisen poronhoidon asemaa, joka kamp-	Rotusyrjäntäkomitea ² suosittaa, että Suomi ryhtyy riittäviin toimenpiteisiin suojellakseen saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin kuuluvaa poronhoitoa. ³ Euroopan Neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu on todennut vuonna 2012 ⁴ saamelaisten itsemääräämisoikeutta ei

² CERD/C/FIN/CO/20-22.

³ The Committee further recommends that the State party take appropriate measures to protect the Sámi traditional livelihood of reindeer husbandry.

⁴ CommDH(2012)27.

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimuksiin
<p>erityinen oikeussuoja. Tässä tarkoituksessa Norjan ja Ruotsin tulee säilyttää ja kehittää poronhoitoa saamelaisien yksinoikeutena saamelaisilla poronhoitoalueilla. Suomi sitoutuu vahvistamaan saamelaisen poronhoidon asemaa ottaen huomioon Euroopan unionin liittymissopimukseen kuuluvan saamelaisia alkuperäiskansana koskevan pöytäkirjan numero 3.</p>	<p>suoja. Valtiot edistävät saamelaisen harjoittaman poronhoidon asemaa ja toimintaedellytyksiä sekä kehittävät valtionrajat ylittävää yhteistyötä.</p>	<p>suoja samanaikaisesti yhdenmuukaistaa poronhoitoa. Lainsäädäntö ei turvaa saamelaisen poronhoidon säilymistä kulttuurisena elinkeinona.</p>	<p>pailee kilpailevan maankäytön, ilmastonmuutoksen ja globalisaation paineessa.</p>	<p>ole laajennettu koskemaan poronhoitoa ja maa- ja metsätalouden oikeuksia, vaikka YK:n alkuperäiskansajulistus ja ILO 169-sopimus antavat siihen edellytykset. Valtuutettu kehottaa Suomea takaamaan saamelaisen oikeuden harjoittaa poronhoitoa perinteiseen tapaan. Poronhoidon suojan parantamista on edellyttänyt myös taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yleissopimusta valvova TSS-komitea⁵, rotusyrjintäkomitea⁶, ILO:n asiantuntijakomitea⁷ ja YK:n alkuperäiskansaraportoiija⁸.</p>
<p>43 artikla Valtionrajat ylittävä poronhoito Saamelaisen oikeus valtionrajat ylittävään porojen laiduntamiseen perustuu perinnätapaan. Jos oikeudesta valtionrajat ylittävään porojen laiduntamiseen on sovittu saamelaiskylien, siidojen tai paliskuntien kesken, noudatetaan näitä sopimuksia. Sopimusten tulkinta- tai soveltamiskiihosta on kiistan osapuolella oikeus saada asia välityslautakunnan ratkaistavaksi. Saamelaiskäräjät kolmessa sopimusvaltiossa vahvistavat yhdessä tarkemmat säännöt välityslautakunnan kokoonpanosta ja noudatettavasta menettelystä. Kiistan osapuoli, joka ei ole tyytyväinen välityslautakunnan ratkaisuun, voi nostaa asiassa kanteen sen valtion tuomioistuimessa, jonka alueella laidunmaa sijaitsee. Jos saamelaiskylien, siidojen tai paliskuntien välillä ei ole sovellettavaa sopimusta, mutta sen sijaan on voimassa oleva valtioidenvälinen sopimus porojen laiduntami-</p>			<p>Valtion rajat ylittävä poronhoito koskee nykyisin erityisesti Norjan ja Ruotsin saamelaisia. Artiklan poisottaminen sopimuksesta heikentää sopimuksen merkitystä ja artiklaa olisi tullut kehittää yhteistyössä Norjan ja Ruotsin poronhoitojärjestöjen kanssa.</p>	

⁵ Komitea kehottaa sopimusvaltiota toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet, joilla varmistetaan, että metsänhakuut ja muu toiminta, joita yksityiset tällä hetkellä harjoittavat saamelaisen kotiseutualueella, eivät rajoita saamelaisen oikeutta ylläpitää ja kehittää perinteistä kulttuuriaan ja elämäntapaansa, erityisesti poronhoitoa, eivätkä heidän taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksiensa käyttöä (E/C.12/FIN/CO/5)

⁶ Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio ryhtyy asianmukaisesti toimiin suojellakseen saamelaisen perinteistä poronhoitoelinkeinoja (CERD/C/FIN/CO/20-22).

⁷ Komitea myös pyytää Suomea osoittamaan miten laajasti se on ottanut huomioon saamelaisen maahan perustuvat elinkeinot ja elämäntavan toimeenpannessaan erilaisia projekteja ja erilaisia toimenpiteitä saamelaiskäräjien kanssa varmistaakseen saamelaisen pääsyn perinteisiin elinkeinoin ja millä keinoin nämä tavoitteet on saavutettu.

⁸ Suomen tulisi erityisesti varmistaa saamelaisen harjoittaman poronhoidon erityisaseman turvaaminen ottaen huomioon kyseisen elinkeinon keskeinen merkitys saamelaisen kulttuurille ja perinnölle (A/HRC/18/XX/Add.Y).

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomen- nos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
sesta, tulee valtioidenvälistä sopimusta soveltaa. Jos joku katsoo perinnäistävän perusteella olevansa oikeutettu laajempaan porolaidunoikeuteen kuin mitä valtioidenvälisestä sopimuksesta seuraa, on hänellä kuitenkin oikeus sopimuksen estämättä saada vaatimuksensa käsiteltäväksi sen valtion tuomioistuimessa, jonka alueella laidunmaa sijaitsee.				
	<p>38 artikla Duodji Valtiot edistävät lainsäädännöllisin, hallinnollisin tai taloudellisin toimenpitein saamelaisten mahdollisuuksia elvyttää, säilyttää, suojella ja kehittää duodjiin liittyviä perinteisiä taitoja ja tapoja ja perinteistä tietoa sekä edellytyksiä harjoittaa duodjia elinkeinona.</p>	Lainsäädännössä ei säädetä duodjista.	Artikla olisi parannus nykytilaan, mutta ei suojele saamen käsityötä epäeettiseltä hyödyntämiseltä eikä tarjoa keinoja estää epäeettisten halpatuotantokopioiden myyntiä ja markkinointia.	
<p>VI luku Sopimuksen täytäntöönpano ja kehittäminen</p>	<p>VI luku Sopimuksen täytäntöönpano</p>			
<p>44 artikla Saamelaisasioiden ministerien ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien yhteisneuvosto Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaisasioista vastaavien ministerien ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien kustakin kolmesta maasta tulee kokoontua säännöllisesti. Yhteistyön tulee edistää tämän sopimuksen tarkoitusta 1 artiklan mukaisesti. Kokouksissa tulee käsitellä ajankohtaisia yhteisesti kiinnostavia saamelaisasioita</p>	<p>39 artikla Ministerien ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien yhteistyöneuvosto Norjan, Ruotsin ja Suomen saamelaisasioista vastaavat ministerit sekä näiden maiden saamelaiskäräjien puheenjohtajat kokoontuvat säännöllisesti. Yhteistyöllä edistetään tämän sopimuksen 1 artiklan mukaista tarkoitusta. Kokouksissa käsitellään tämän sopimuksen täytäntöönpanoa.</p>			
<p>45 artikla Sopimuslautakunta Tämän sopimuksen täytäntöönpanoa seuraamaan tulee perustaa pohjoismainen saamelaisopimuslautakunta. Lautakunnassa tulee olla kuusi jäsentä, joiden kaikkien tulee olla riippumattomia. Kukin kolmesta sopimusvaltiosta nimeää yhden jäsenen ja kukin saamelaiskäräjät näissä maissa yhden jäsenen. Jäsenet nimitetään viideksi vuodeksi.</p>	<p>40 artikla Sopimuksen täytäntöönpanon seuranta Tämän sopimuksen täytäntöönpanon seurannasta huolehtii Pohjoismaiseen saamelaisasioiden virkamieskomiteaan liittyvä työryhmä. Työryhmässä on kuusi jäsentä, jotka edustavat valtioita ja</p>		Seurantaelin ei ole riippumaton toisin kuin kansainvälisissä ihmisoikeuselimissä yleisesti säädetään. Se heikentää sopimuksen seurannan laatua ja objektiivisuutta. Raportointi sopimuksen toimeenpanosta ei myöskään ole systemaattista.	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
Lautakunnan tulee antaa raportteja sopimusvaltioiden hallituksille ja saamelaiskäräjille. Se voi esittää valtioiden hallituksille ja saamelaiskäräjille ehdotuksia, jotka edistävät sopimuksen tarkoitusta. Lautakunta voi myös antaa lausuntoja yksittäisten henkilöiden tai ryhmien kysymysten johdosta.	saamelaiskäräjiä. Kukin valtio nimittää yhden edustajan ja saamelaiskäräjät nimittävät kukin yhden edustajan. Sopimuksen seurannan tapahtuu vuoropuheluna työryhmässä olevien kaikkien kolmen valtion ja niiden saamelaiskäräjien kesken. Vuoropuhelun tavoitteena on tunnistaa haasteita sekä vaihtaa kokemuksia ja tietoa hyvistä käytännöistä sekä pyrkiä yhdessä yksimielisyyteen sopimuksen tavoitteita edistävästä ratkaisusta. Työryhmä käsittelee temaattisia kysymyksiä sekä saamelaiskäräjiltä ja muilta tahoilta tulleita raportteja tässä sopimuksessa tarkoitettujen saamelaisten oikeuksien toteutumisesta. Työryhmän tulee voida tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Edistääkseen sopimuksen tarkoitusta työryhmän tulee voida esittää valtioiden hallituksille ja saamelaiskäräjille ehdotuksia ja raportteja. Ellei ehdotusta tai raporttia anneta yksimielisesti, työryhmän jäsenet voivat jättää siihen erityishuomautuksia. Työryhmä päättää omista säännöistään ja määrää niissä tarkemmin yllä mainitusta toiminnasta.			
46 artikla Kansallinen täytäntöönpano Vahvistaakseen tämän sopimuksen mahdollisimman yhdenmukaisen soveltamisen tulee valtioiden saattaa sopimusmääräykset suoraan sovellettavaksi kansallisena lakina.			Voimaansaattamisen poistaminen antaa valtioille liikkumavaraa sopimuksen toimeenpanossa ja mahdollistaa kansallisen soveltamisen.	
47 artikla Taloudelliset veloitteet Valtioiden tulee vastata tämän sopimuksen määräyksien täytäntöönpanon välttämättä edellyttämistä taloudellisista voimavaroista. Sopimusvaltioiden yhteiset menot jaetaan valtioiden kesken suhteessa saamelaisten lukumäärään kussakin valtioissa. Edellä 35 artiklan 2 kappaleessa	41 artikla Sopimuksen seurannan kulut Sopimuksen 40 artiklassa tarkoitettun sopimuksen täytäntöönpanon seurannasta aiheutuneet kulut jaetaan kaikkien kolmen valtion kesken tasan tai erillisen sopimuksen mukaisesti.		Sopimus on luonteeltaan edistävää ja kehittää ilman todellisia veloitteita muuttaa nykytilaa tai kansallista alainsäädäntöä. Resursointi mm. Saamelaiselinkeinojen, käsityön, kulttuurin ja saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palvelujen ke-	

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
<p>tarkoitettujen tapausten lisäksi saamelaisilla tulee olla mahdollisuus saada sellaista taloudellista apua, joka on välttämätöntä, jotta he saisivat tämän sopimuksen mukaisia oikeuksia koskevat periaatteellisesti tärkeät kysymykset tuomioistuimen käsiteltäväksi.</p>			<p>hittämiseen on välttämätöntä. Saamenkielinen mediatarjonta ei kehity ilman lisäresursseja eikä saamenkielinen kirjallisuuskään. Lisäresurssien tarpeen poistaminen sopimuksesta heikentää entisestään sopimuksen merkittävyyttä.</p>	
<p>48 artikla Saamelaiskäräjien hyväksyntä Tämä sopimus tulee sen allekirjoittamisen jälkeen esittää kullekin kolmesta saamelaiskäräjistä hyväksymistä varten.</p>	<p>42 artikla Allekirjoittaminen Tämä sopimus annetaan ennen sen allekirjoittamista kaikkien kolmen maan saamelaiskäräjien hyväksyttäväksi.</p>			
	<p>VII luku Muut määräykset</p>			
<p>49 artikla Ratifiointi Tämä sopimus tulee ratifioida. Ratifiointi voi kuitenkin tapahtua vasta sitten, kun kukin kolmesta saamelaiskäräjistä on antanut 48 artiklassa tarkoitetun hyväksymisensä. 50 artikla Voimaantulo Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun ratifiointiasiakirjat on talletettu Norjan ulkoasiainministeriöön. Norjan ulkoasiainministeriön tulee ilmoittaa Suomelle, Ruotsille ja sopimusvaltioiden saamelaiskäräjille ratifiointiasiakirjojen tallettamisesta ja sopimuksen voimaantuloajasta. Tämän sopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Norjan ulkoasiainministeriöön, jonka tulee toimittaa Suomelle, Ruotsille ja saamelaiskäräjille sopimusvaltioissa sopimuksen oikeaksi todistetut jäljennökset.</p>	<p>43 artikla Ratifiointi ja voimaantulo Tämä sopimus ratifioidaan. Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kaikki osapuolet ovat tallettaneet ratifiointikirjansa Norjan ulkoasiainministeriöön. Norjan ulkoasiainministeriö ilmoittaa muille osapuolille ratifiointikirjojen tallettamisesta ja sopimuksen voimaantuloajankohdan. Osapuolet vastaavat asian tiedottamisesta saamelaiskäräjille.</p>			
<p>51 artikla Sopimuksen muutokset Tähän sopimukseen voidaan tehdä muutoksia yhteistyössä sopimusvaltioiden saamelaiskäräjien kanssa ottaen huomioon 48 artiklan määräyksen. Sopimuksen muutos tulee voimaan 30 päivää sen jälkeen, kun sopimusosapuolet ovat ilmoittaneet Norjan ulkoasiainministeriölle hyväksyneensä muutokset.</p>	<p>44 artikla Sopimuksen muutokset Muutokset tähän sopimukseen tehdään yhteistyössä kaikkien kolmen valtioiden saamelaiskäräjien kanssa. Sopimuksen muutos tulee voimaan kolmekymmentä päivää sen jälkeen, kun osapuolet ovat ilmoittaneet Norjan ulkoasiainministeriölle hyväksyneensä muutokset.</p>			

Sopimusluonnos, joka oli neuvottelujen pohjana	Parafoitu sopimusteksti (suomenos 25.1.2017)	Suomen lainsäädäntö ja nykyinen käytäntö	Alustava vertailu/vaikutukset	Suhde kv-sopimukseen
	<p>45 artikla Irtisanominen Osapuoli voi irtisanoa sopimuksen ilmoittamalla asiasta kirjallisesti Norjan ulkoasianministeriölle, joka ilmoittaa muille osapuolille kyseisen ilmoituksen vastaanottamisesta ja ilmoituksen sisällöstä. Osapuolet vastaavat asian tiedottamisesta saamelaiskäräjille. Irtisanominen koskee vain sen jättänyttä osapuolta ja tulee voimaan kuusi kuukautta sen jälkeen, kun Norjan ulkoasianministeriö on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen.</p>			